

דבר החסידות

– חודש תשרי –

והוא תקציר שיחות לחזור בבתי כנסיות

תשורה למשתתפים בחגיגת הבר-מצוה של

הת' שלום דובער זילבר שי'

כ"ה אלול ה'תשע"ט

ס • ס

נלקט ונערך בעה"ת ע"י

אברהם חיים זילבר

מרום כנען, עיה"ק צפת

הבהרת העורך:

במסגרת העריכה והתמצות עשינו כמיטב יכולתנו להעביר את תוכן הדברים, כפי שהם מופיעים בתורת הרבי.

אולם שגיאות מי יבין, ואם ימצא הקורא איזו טעות בהבנה (או טעות הדפוס) – נשמח מאוד שיפנה את תשומת לבנו, ע"מ שיתוקנו הדברים במהדורות הבאות.

להערות וכן לקבלת "דבר החסידות" במייל מידי שבוע (בל"נ)

– נא לכתוב לכתובת **chabadm@bezeqint.net**

פתח דבר

לרגל הבר-מצוה של בננו היקר שלום דובער שי, הננו מתכבדים בזאת להגיש 'תשורה' לידידינו החשובים שיחיו שהגיעו להשתתף בשמחתנו – תדפיס מטורי "דבר החסידות" לחודש תשרי; והוא טור שהתחיל את דרכו בעלון מקומי 'איביקור' במרום כנען, וכיום נשלח במייל, זה למעלה משבע שנים, לאלפי נמענים כ"י.

מטרתו של הטור היא: שתהיה באמתחתו של כל חסיד 'דבר תורה' מהמעייין אשר מבית ה' יצא – תורתו של הרבי, ע"מ שיוכל לחזור אותה בבתי כנסיות, בשולחן השבת, באירועים שונים ובכל מקום שיהודי פוגש את רעהו.

לצורך כך, תימצתנו מאוד את תוכן השיחה, עד כדי ביאור קצר, למען ירוץ בו הקורא ויקל עליו לחזור 'זורט' של הרבי. לכן מובן שאין בטור זה כדי להקיף את התוכן העמוק והמורחב, כפי שהוא מופיע במקור – שיחותיו, אגרותיו, מאמריו, התוועדויותיו ורשימותיו הק' של כ"ק אדמו"ר. בתחתית כל טור צויין המקור שעליו מבוססים הדברים, למען יוכל כל החפץ בכך להרוות נפשו במי הדעת הטהור. בשנים האחרונות, שולב גם סיפור חסידי כ'פתיח' לדרשה, כידוע סגולת הסיפורים לפתוח את הלבבות.

חלק גדול מההגשה והעיבוד, נעשו בסיוע היצירות המופלאות: ספרי "המאור שבתורה – ביאורי החומש" (הוצ' היכל מנחם תשע"ג), ספר "פנינים עה"ת והמועדים" (היכל מנחם תשס"ה), ספרי 'מעייין חו' (מכון לוי יצחק תשנ"ד), ועוד. וחלקם זכיתי לשמוע בעצמי יוצא מפי קודש הקדשים כ"ק אדמו"ר, בשבתי בבית ה' בצילא דמהימנותא בשנות האור ה'תש"נ – נ"ב.

כאן המקום להודות לכל אלו שסייעוני בייעוץ והגהה לאורך השנים, ובפרט יצויין הרה"ת איש האשכולות וכו' הרב ישראל נח שי' וויכניץ, שליח בעיה"ק ירות"ו, ודודי הגה"ח איש ההלכה וההגות הרב יעקב הלוי שי' הורוביץ מראשל"צ. כמו"כ י"שר כח מיוחד לאתר השבת, שמפרסמים את הטור באתר מידי שבוע. כן אשגר כוס של ברכה לבננו בכורנו הת' אהרן יצחק שי', שטרח על עריכת 'תשורה' זו, והוצאתה לאור ברוב פאר והדר.

טרם אכלה, אביע תודתי לנותן התורה שזיכני לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכל אדוננו מורנו ורבינו גאון ישראל ונשיאו, ללמוד תורתו וללמדה, ולאבי מורי הרה"ח ר' אליעזר ז"ל שגידלני לתורה והביאני לחצרות הרבי.

ויבלחט"א – אביע ברכתי לנוות ביתי מ' דבורה לאה שתחי', לאמי מורתי מ' ראשה איידל ובעלה הר' משה צבי הלוי שיחיו רובינשטיין, לחמותי מ' רינה ובעלה הר' ישראל שיחיו כהן שהגיעוני עד הלום, כן יזכו לאורך ימים ושנות חיים מתוך בריאות והרחבה ורוב נח"ר מכל יו"ח תמיד כל הימים, עדי יבוא מנחם לנחמינו וישמיענו שנית בקרוב נפלאות מתורתו התמימה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה – הי' תהא שנת פדות

אברהם חיים זילבר

כ"ה אלול, יום בריאת העולם, ה' שמועה טובה תדשן עצם,

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו,

מרום כנען, בעיה"ק צפת.

נצבים

כאשר נצבים לפני ה'

פרשתנו פותחת: **"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, ראשיכם שבטיכם . . מחוטב עציך עד שואב מימך"**¹.

ולכאורה נראים הדברים כסותרים זה את זה: מצד אחד אומרת התורה "אתם נצבים היום כולכם" – משמע **כולם כאחד**, ללא הבדלי מעמדות. ומצד שני היא מחלקת ומפרטת בין "ראשיכם שבטיכם" לבין "חוטב עציך עד שואב מימך" – דבר המדגיש לכאורה את **השוני וההבדל** בין איש לרעהו?

ויש לומר, שההסבר לכך נעוץ במילים **"לפני ה' אלקיכם"**, כדלקמן:

בנהוג שבעולם, שכאשר קבוצת אנשים מתארגנת, בין אם זה לצורך עסקי, לצבירת ידע, או לכל מטרה אחרת – הרי הם מתאחדים לתקופה מסויימת, כאשר כל אחד מהם תורם את חלקו לצורך המטרה. אולם אחדות זו היא **זמנית וחלקית**:

זמנית – כיון שהאחדות היא להשגת מטרה מסויימת, הרי ברגע שהושגה המטרה מסתיימת ההתכנסות שלהם.

וחלקית – כיון שהם מאוחדים רק לצורך עניין מסויים, מתאחדים רק אותם חלקים באדם שגוייסו למטרה המשותפת אבל לא שאר חלקי האדם.

בשונה מכך היא ההתייצבות וההתכנסות של בניי, שהיא **"לפני ה' אלקיכם"** ומטרתה **"לעברך בברית ה' אלקיך"**, שממילא יוצא שהאחדות היא מושלמת, כיון ש: (א) הברית עם הקב"ה היא נצחית, שאינה מוגבלת בזמן. וכמו"כ (ב) היא מקיפה את האדם כולו ולא רק פרטים או כוחות מסויימים שבו.

ולכן מובן שאין זה בסתירה לחילוקי הדרגות של בניי, כיון שהברית היא עם ה' אלקיך – הרי היא מאחדת את כל סוגי בניי, למרות תכונותיהם השונות ותפקידיהם הנפרדים, להיות לאחדים.

•

מההוראות בעבודת ה' בפסוקים אלה:

רש"י מפרש (כט, י): **"מחוטב עציך וגו' – מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה . ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים"**.

¹ שפרשה זו קורין לעולם קודם ר"ה – טושו"ע או"ח סי' תכח. וכידוע ש"היום" בפסוק זה רומז על ר"ה וכמ"ש (איוב א, ז) "ויהי היום" ותרגומו "והוה יום דינא רבא", ו"אתם נצבים" קיימים ועומדים – היינו שזוכים בדין ("היום יום" כה אלול. וראה בכ"ז לקו"ת ר"פ נצבים).

ומבאר אדמו"ר הזקן שיש כאן שני לימודים בעבודת האדם :

"חוטב עציך" פירושו: שעל האדם לחטוב ולעקור מלבו את כל היעצות' (יעיך' מלשון עצה) והמחשבות ("רבות מחשבות בלב איש") המבלבלות לעבודת הבורא.

"שואב מימך" – שעליו לשאוב ולהסיר מלבו את התאוות והתענוגים (הרמוזים במים, כי "המים מצמיחים כל מיני תענוג" – תניא פ"א).

אולם יכול האדם לחשוב, שבמה דברים אמורים – ב"ישוב אהל", שהיעצות' והמחשבות של עוה"ז מהווים סתירה לעסקו ומחשבתו בתורה. משא"כ בעל עסק יכול לטעון, שעליו להשקיע את כל מחשבתו בעסק, וכן אם ישקיע גם את התענוג שלו "בכל אשר תעשה" הרי הוא יצליח יותר, לכאורה.

על כך אומר רש"י "מלמד שבאו כנענים . . . ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים", היינו שגם "כנעני", מלשון סוחר², צריך להיות "חוטב עצים" ו"שואב מים" – שעליו להסיר את מחשבות עוה"ז ותאוות התענוגים.

ואם יחזור ויטען, שעבודה זו קשה ביותר ומהיכן מקבלים כח לדרגה כזו? עונה רש"י: "ונתנם משה" – שהכח לזה מקבלים מ"משה", כמבואר בתניא (פרק מ"ב) שיש בחינת משה בכל אחד ואחד, ולגבי בחינה זו גם עבודה הנ"ל "מילתא זוטרתי היא".

מבוסס על: מכתב כללי ימי הסליחות ה'תשל"א (נדפס בלקוטי שיחות חלק ט עמ' 6-462 ובתרגום ללה"ק ב"אגרות מלך" ח"א עמ' עה ואילך). הקטע השני ע"פ "היום יום" י"ט אלול, לקוטי שיחות חלק יד נצבים שיחה ב סעיף ג (עמ' 117). השיחה בלה"ק במקור).

* * *

לא לשנות מהציווי!

בחודש תמוז תשל"ג שלח הרבי את הרה"ח הרב ארי' לייב קפלן לצפת עיה"ק. בין המשימות הראשונות שהטיל עליו הרבי היה לשקם את חורבות בית-הכנסת "צמח צדק" בעיר, באופן שיהיה מוכן לתפילה עוד לפני ראש-השנה.

הרב קפלן פנה לעירייה להשיג אישורים מתאימים, ולאחר התרוצצויות רבות כתב לרבי שע"פ החוק נראה בלתי אפשרי שיהיה מוכן לר"ה. אמר לו הרבי שבכל זאת יפעל בזה. הרב קפלן הציע שאולי יקימו במקום מאהל לתפילות, והרבי ענה: "דווקא בנין של קבע".

ואז, פנה הרב קפלן לקבלן ר' משה שליפשיינן בבקשה לסיוע, והלה הגיב "אם הרבי ביקש – חייב להיות כך!", ובדרך לא דרך הצליחו לבנות את בית-הכנסת

² פרש"י וישוב לח, ב. ישע"י כג, ח: "כנעניה נכבדי ארץ". הושע יב, ח: "כנען בידו מאזני מרמה". זכריה יד, כא: "ולא יהיה עוד כנעני בבית ה' צבאות". וראה תורה אור ר"פ וישוב.

באופן שכבר במוצאי שבת-סליחות אמרו שם את הסליחות.

לימים שאל מספר הסיפור את ר' משה: היתכן שאתה, שאינך נמנה על חסידי חב"ד ומעולם לא ראית את הרבי, מסרת את עצמך כל כך לקיים את רצונו, שהיה נראה בלתי-אפשרי?

ואז סיפר ר' משה כך:

האחים הקדושים רבי אלימלך מליז'נסק ורבי זוסיא מאניפולי התארחו פעם אצל אחיינית שלהם למשך זמן.

לפני צאתו לדרך, פנה רבי אלימלך לאחייניתו ואמר לה "תבקשי משהו" [כלומר, ברכה עבור שאירחה אותם בביתה], ביקשה האחות ברכה לבן זכר.

אמר לה רבי אלימלך: יוולד לך בן, אבל תקראו לו בשמי: אלימלך.

ואכן לאחר כשנה נולד לה בן, אבל היא חששה לתת לו רק את השם אלימלך, כשם דודה שעודנו בחיים, וקראו את שמו "צבי אלימלך".

לאחר זמן חלה הילד מאוד. מיהרה האחיינית לנסוע לדודה הקדוש להתחנן על חיי בנה.

- **שאל אותה ר' אלימלך: ואיך קראתם לו?**

- **ענתה "צבי אלימלך".**

- **אמר לה: אוי! מה עשית? "א הירש קען נישט זיין קיין מלך!" [=צבי אינו יכול להיות מלך!]**

- **התחננה האחיינית ובכתה עד שר' אלימלך הבטיח לה שיחיה. ור' זושא הוסיף: ותהיה לו אריכות ימים ואז הוציא מגילת-אסתר ונתן לה בתור סגולה.**

נכד זה הוא הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב, בעל "בני יששכר", שזכה לאריכות ימים.

ואז המשיך ר' משה ואמר:

- **"אני דור חמישי ל"בני יששכר", ואני אף מחזיק בידי את המגילה הזו, שקיבלתי מדודי שנפטר בגיל 105. ובכן, אני צריך הוכחות לכך שהוראה של רבי צריך לקיים במדוייק?"**

ר' משה שליפשטיין ז"ל היה מגיע בשנים האחרונות להתפלל בימים הנוראים, אצלנו בקהילת חב"ד "היכל מנחם מענדל", מרום כנען. הוא הלך לבית עולמו השנה (ניסן ה'תשע"ט), אחרי מלאת לו מאה שנה!

(מפי הר' בצלאל שי' קופצ'יק שביקר בבית ר' משה, ואף הראה לו את המגילה. וראה סיפורי חסידים (זוין) מועדים – חנוכה סיפור 257, סיפור מקביל עם כמה שינויים)

בין שמים לארץ

בסיום פרשת נצבים, בתור הקדמה ל"ובחרת בחיים" אומרת התורה (ל, יט) "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ גו".

מפרש רש"י: "הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם: שמא שינו את מידתם? שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם? . . . הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם: שמא שינתה מידתה? שמא זרעתם אותה ולא צמחה, או שמא זרעתם חיטים והעלתה שעורים? ומה אלו . . . לא שינו את מידתם, אתם שאם זכיתם תקבלו שכר ואם חטאתם תקבלו פורענות – על אחת כמה וכמה".

ויש לדייק בפירוש רש"י זה:

א) מדוע כשמדובר ב"שמים" – מביא דוגמא אחת על כך שלא שינו מידתם ("שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם"), וכשמדובר בארץ – מביא שתי דוגמאות ("שמא זרעתם אותה ולא צמחה, או שמא זרעתם חיטים והעלתה שעורים")?

ב) ובכלל, מדוע נזקק הקב"ה לכך שגם השמים וגם הארץ יעידו על בני ישראל? מדוע לא מספיקים השמים לבד בתור "עדים" (שהם בעצמם רבים – שבעה רקיעים כמש"כ רש"י ואתחנן ד, לה)? או רק הארץ לבד (שהיא גם כוללת ארצות רבות, כמ"ש בנח י, ה) "מאלה נפרדו איי הגויים בארצות גו"??

וההסבר:

קיום התורה והמצוות מורכב משני חלקים עיקריים: א) לימוד התורה ב) קיום המצוות. והם מקבילים לשמים וארץ³:

א) התורה, בנוסף לכך שניתנה מן השמים כנאמר (ואתחנן ד, לו) "מן השמים השמיעך את קולו", הרי גם כשירדה לארץ היא תורת ה', כמו שמברכים "ונתן לנו את תורתו", וגם העסק בתורה היא התעסקות רוחנית – של השכל והמוח, לכן לימוד התורה מקביל ל"שמים".

ב) המצוות, לעומת זאת ניתנו למטה בארץ (שלכן לא ניתנה התורה למלאכים, כי אינם שייכים לקיום המצוות, כדברי משה למלאכים (שבת פט, א) "אב ואם יש לכם?" וכו'), ורובם עוסקים בדברים גשמיים. לכן קיום המצוות מקביל ל"ארץ".

מסביר הרבי, לכן מביא רש"י שתי דוגמאות ל"עדות" של הארץ; כי בקיום המצוות יש שני סוגים – מצוות עשה ומצוות לא-תעשה:

³ ראה גם מאמר אדמו"ר הזקן בתחילת תורה-אור ע"פ "השמים כסאי והארץ הדום רגלי". המשך תרס"ו עמ' תקלד-תקלה.

"זרעתם אותה ולא צמחה" – הוא בשביל מצוות עשה: שכשם שהארץ ממלאת את תפקידה ומצמיחה את פירותיה, כך צריך יהודי למלא את תפקידו ולקיים את המצוות.

"זרעתם חיטים והעלתה שעורים" – הוא בשביל מצוות לא-תעשה: שכשם שהארץ לא שינתה את שליחותה ואינה עושה דברים המנוגדים לתפקידה, כך צריך האדם להישמר מלעבור על לא-תעשה.

לאיך ב'שמים', לימוד התורה, יש רק את העניין **החיובי**, לכן מביא רש"י רק דוגמא אחת!

מבוסס על: שיחת ש"פ נצבים-וילך ה'תשל"ט סעיף ט-י וסעיף כו-לא (נדפס באידיש ב"שיחות קודש" תשל"ט ח"ג עמ' 691 ואילך) וע"ש אריכות הביאור בכל פרטי המשל.

טז • טז

נצבים – וילך

נצבים וגם הולכים

ידועה השאלה, שבתקוני הזהר (תקון כ"ח) נאמר שישנם 'ג"ן סדרים דאורייתא', אולם כאשר סופרים את הפרשיות שלפנינו, מוצאים אנו 54 פרשיות?

ומתרץ החיד"א (ניצוצי אור לזח"ב רו, ב): שפרשיות נצבים וילך הם בעצם פרשה אחת, וכפי שכותב רבי סעדיה גאון שיש ג"ן פרשיות התורה ומהם **אחת המתחלקת לשתיים**⁴ ונקראת בשתי שבתות, אם יש צורך בכך, והיא נצבים וילך!

על פי זה יש לתמוה, השמות **נצבים וילך** הם הרי דבר והיפוכו: **נצבים** מורה על עמידה בתוקף, ככתוב (מ"א כב, מח) "נצב מלך", לעומת זאת **וילך** מורה על תנועה והתקדמות כנאמר (תהלים פד, ח) "ילכו מחיל אל חיל", ואיך מתחברים שני ההפכים הללו לפרשה אחת? כלומר, מהו המסר; עמידה בתוקף במקום או הליכה והתקדמות?

אלא מובן, ששני המצבים הללו לא רק שאינם סותרים זה לזה אלא אף משלימים זה את זה, כי מצד אחד התורה דורשת להיות עקרוניים ועקביים; "**לא תוסיפו**". **ולא תגרעו**" (ואתחנן ד, ב), ומצד שני יש דרישה "להעלות בקודש" (ברכות כח, א) וכדעת בית הלל: (שבת כא, ב) "**מוסיף והולך**"!

כלומר, בחייו של יהודי ישנם פרטים שהם קבועים ובלתי מתחדשים כמו נוסח התפילה, שחוזרים עליה בכל יום מחדש, וגם כולם שוים בה ("נצבים כולכם"). ולאידך ישנם דברים שמשתנים ודורשים חידוש, וכמו בתפילה עצמה שהיא "עבודה שבלב" ו**בזה** כל אחד שונה מחבירו כי "אין דעותיהן שוות" וגם כל יום שונה מחבירו, ודורש שינוי לפי המצב והרגש של אותו יום ("וילך").

כאשר מתחילה שנה חדשה נדרשת מסירות-נפש מיהודי הן על העבודה הקבועה לקונו והן על התחדשות והליכה מחיל אל חיל!

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כט, נצו"י (עמ' 173 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 198). חלק כד בהוספות עמ' 636. הפתיחה מחלק יט עמ' 298 (בלה"ק: 320) הע' 3.

⁴ מלשון הרס"ג כאן "פרשה המתחלקת לשתיים" – ולא כמש"כ בשאר פרשיות המתחברות "שמונה מהן **מצטרפות** לפעמים שתיים ונקראות בארבע שבתות" – מוכח שנצבים וילך הם בעצם פרשה אחת, רק שלפעמים **מחלקים** אותה לשתיים.

ולהעיר ג"כ שבחומשים שלנו, הסימן בסוף פ' וילך הוא "אדניה" (ע' פסוקים) – המספר של נצבים וילך **יחד**.

נצבים – ראש השנה

שנה מבורכת

ידוע מאמר הבעש"ט: "החודש השביעי שהוא החודש הראשון לחדשי השנה, הקב"ה בעצמו מברכו בשבת מברכים, שהוא השבת האחרון דחודש אלול, ובכח זה ישראל מברכים את החדשים י"א פעמים בשנה".

וממשיך, שזה מרומז בפרשתנו: "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם": "היום" מתייחס לראש השנה שהוא יום הדין, כפי שנאמר באיוב (א, ו) "ויהי היום ויבואו בני האלקים להתייצב על ה'" אומר התרגום (וגם המפרשים): "והוה יום דינא רבא". והפירוש "אתם נצבים" הוא קיימים ועומדים והיינו שזוכים בדין.

בפעם האחרונה, לעת עתה, שהרבי דיבר לקראת השנה החדשה (לפני כ"ח שנה. זכיתי להיות נוכח שם) היתה בסוף שנת תנש"א, וראש השנה (דשנת ה'תשנ"ב) חל אז בימי ב' וגי' (כמו השנה).

הרבי דיבר והדגיש באריכות אודות הסימן שמובא בשולחן ערוך (סי' תכח ס"ד) על הפסוק "פתבג המלך" (דניאל א, ה): "ב"ג המלך פת וילך", כלומר, מתי שראש השנה ("המלך") חל ביום ב' או ג' – אז פרשת וילך נפרדת ("פת" מלשון "פתות אותה פיתים" – ויקרא ב, ו) ונקראת לחוד.

וכשם שבדניאל נאמר "וימן להם המלך דבר יום ביומו מפתבג [=סעודת] המלך ומיין משתיו" – כך בראש השנה, במיוחד כשהוא חל בימי ב"ג, מזמין הקב"ה, מלכו של עולם, לכל אחד ואחת מישראל את כל צרכיו ("פת") לכל השנה משולחן המלך!

ויהי רצון שכן תהיה לנו בשולחן המלך בביהמ"ק השלישי ובקרוב ממש.

מבוסס על: "היום יום" כ"ה אלול. משיחות ש"פ נצבים ה'תנש"א, יום ב' דר"ה, וש"פ וילך ו' תשרי ה'תשנ"ב (נד' בתו"מ התוועדות ה'תשנ"ב ח"ב עמ' 10 ועמ' 18).

ראש השנה

להמשיך לתחזק את ה'מפעל'

על ארץ ישראל נאמר בכתוב (עקב יא, יב) **"ארץ אשר . . . תמיד עיני ה' אלוקיך בה מר[א]שית השנה ועד אחרית שנה"**. נשאלת השאלה: לשם מה האריכות הזאת **"מראשית השנה ועד אחרית שנה"**, הרי הכוונה שהוא נמצא בה **כל השנה**, ואם כן היה לו לכתוב **"לעולם ועד"**!

אלא, מבאר אדמו"ר הזקן ב"תניא": בסיומה של כל שנה – בליל ר"ה – מסתלק הרצון של הקב"ה מהעולם, ובלשון הקבלה: **"עליית המלכות"**, ואז צריך לעורר כביכול אצל הקב"ה את הרצון לשוב ולמלוך, כפי שמבקשים בכל תפילות ר"ה: **"מלוך על העולם כולו בכבודך"**. ורק כאשר ישראל תוקעין בשופר ומקבלים את הקב"ה למלך עליהם – פועלים את **"בניין המלכות"** (רצון חדש למלוכה), ואז יורד אור חדש לעולם שלא היה כמותו במשך כל שנות היקום, עבור השנה הבאה.

וזהו הפירוש מר[א]שית השנה ועד אחרית שנה, רשית אותיות תשרי (בעל הטורים), כי בכל ר"ה יורד אור חדש לעולם שמחיה אותו עד לליל ר"ה הבא.

משל למה הדבר דומה? לאדם שבנה מפעל ומידי תקופה עליו לערוך מאזן אם הוא בכלל מעוניין להמשיך את המפעל, כך, כביכול, ממה שמתואר בתפילה (בתחילת **"זכרונות"** של מוסף ר"ה) **"אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם . . . אתה זוכר את כל המפעל וגם כל היצור לא נכחד ממך . . . להזכר מעשים רבים והמון בריות לאין תכלית"** – הרי מהמצב העגום ב'מפעל'י יכול להיווצר חלילה מצב של **"סילוק הרצון"** למעלה...

אבל כאשר **"וגם את נח באהבה זכרת . . . בהביאך את מי המבול לשחת כל בשר . . . על כן זכרנו בא לפניך להרבות זרעו . . . ונאמר וזכרתי את בריתי יעקב . . . ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור"**, כלומר בזכות נח ואבות העולם, שצאצאיהם, העם הנבחר, ממשיכים בדרכם ומקבלים את מלכותו של הקב"ה – הרי הם נותנים בזה זכות קיום לעולם כולו, כי הם המעוררים שוב את הרצון למלוכה כביכול, שהקב"ה יחזור וימלוך על כל העולם כולו.

לכן, נהגו חסידים ואנשי-מעשה להזהר מדיבור-חול עד קצה האחרון בימי ר"ה ולשקוד באמירת תהילים לילה ויום ולהרבות בתפילה ובתחנונים מקרב ולב עמוק. והשי"ת יכתבנו ויחתמנו לחיים טובים וימלא משאלות לבבם לטובה ולברכה בגו"ר.

מבוסס על: תניא אגה"ק סי' יד. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד עמ' קלב. המשל ע"פ פסוקי זכרונות: מהר"י יחזקאל שי' סופר.

ראש השנה – ו' תשרי

היכן בוכים?

הרבי הריי"צ [=רבי יוסף יצחק, השישי בשושלת חב"ד] היה צריך לבחור פעם בין שני מועמדים למשרת שליח ציבור לימים נוראים.

הרבי בחר באחד מהם.

בא המועמד השני לרבי ושאל: ילמדנו רבינו, מה ראה הרבי לבחור במתחרה שלי...?

אמר לו הרבי: הוא מזיל דמעה בעת תפלתו!

אמר החסיד: רבי! גם אני בוכה.

אמר לו הרבי: נכון. אבל אתה בוכה באמירת "מי יחיה ומי ימות". הוא בוכה ב"ואתה הוא מלך א-ל חי וקיים"...

(שמעתי מהרה"ח הרא"א הכהן פרידמן, פעיה"ק צפת)

מה באמת רצתה חנה?

ביום א' דר"ה מפטירים בסיפור חנה ותפילתה. ושם מסופר (שמואל א' א, יג-טו) שחנה התפללה בצורה 'מוזרה': "היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע" וכתוצאה מזה "ויחשבה עלי לשיכורה" והוא נוף בה "עד מתי תשתכרין וגו'", ואז ענתה לו חנה "לא אדוני גו' ואשפוך את נפשי לפני ה'".

ולכאורה לא מובן:

א) איך ייתכן שעלי הכהן טעה בצורה כה קיצונית – שבמקום להבחין בכך שהיא מתפללת בשפיכת הנפש חשב אותה ל"שיכורה"?

ב) אפילו אם נמצא ביאור על הטעות של עלי (ראה רש"י ועוד) – מדוע כותבים על כך **בנביא**? והרי אפילו "בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב", על אחת כמה וכמה, להבדיל, בנוגע לעלי הכהן!

ג) כיון שעלי חשב אותה לשיכורה – מדוע המתין לה עד **שסיימה** תפילתה ("ועלי שומר את פיה" – לשון המתנה), היה עליו לדאוג להוציאה **תיכף** מבית ה'!!

אלא ודאי צריך לומר, שאין המשמעות שעלי חשב אותה לשיכורה **כפשוטו**, אלא העניין יובן ע"פ דברי הגמרא (ברכות לב, ב) "כל המאריך בתפילתו ומעיין בה – סוף בא לידי כאב לב" שהמפרשים מסבירים שהמדובר על אריכות **בבקשת צרכיו**, כי הוא "מצפה שתיעשה בקשתו על ידי הארכתו" (רש"י).

ועפ"ז אפשר לפרש, שכאשר ראה עלי שהיא עומדת **לפני ה'** – "לפני קדשי הקדשים" (רלב"ג) – הוא חשב אותה ל"שיכורה", כלומר שיכורה **בעניין התפילה**; שהיא כל כך שקועה בצרכיה וברצונותיה "ונתתה לאמתך זרע אנשים" וכו' ומאריכה בהם, עד שהיא שוכחת שהיא נמצאת לפני ה'! והדבר קל-וחומר ממי שעומד בפני מלך **בשר-ודם**, שמתבטל לפניו באימה ופחד וגם אם מבקש דבר אינו מאריך בדבריו אלא **במילים קצרות**.

ועל כך ענתה לו חנה: "ואשפוך את נפשי **לפני ה'**" – שתפילתה לא היתה לצורך עצמה, אלא בדוגמת הכתוב "את **פניך ה'** אבקש": שזה שהיא רוצה בן הוא כדי **שיעבוד את ה'** – וכפי שהיא מיד ממשיכה: "ונתתיו לה' כל ימי חייו", וזו היתה אריכות תפילתה!

וזו הוראה גם לכל אחד ואחת מאיתנו, שכאשר ניגשים להתפלל לפני ה' בראש השנה, אמנם אנו מבקשים גם על צרכינו האישיים: זכרנו לחיים, פרנסה טובה וגזרות טובות וכו' – אבל כוונתנו ומטרתנו צריכה להיות לא כדי לשבוע מטוב עוה"ז⁵, אלא כדי שנוכל למלא את **רצונו של הקב"ה** – מלוך על העולם כולו בכבודך.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יט, ר"ה - ו' תשרי (עמ' 291 ואילך). ובמתורגם ללה"ק עמ' 313 ואילך וכן בספר "שערי המועדים ראש-השנה" עמ' רצט ואילך).

⁵ ואף שחז"ל קבעו את נוסח התפילה עבור כל **בני ישראל**, גם האדם הפשוט, והרי אנו יודעים ("ידע אינש בנפשיה") שהוא מתפלל לא רק שתושלם הכוונה העליונה אלא שהקב"ה ימלא את **צרכיו** "מידו המלאה". והרחבה", ואדרבא, זוהי כוונת התפילה כפשוטה – לבקש צרכיו, ומדוע איפוא קבעו כזו **אריכות** בבקשות צרכנו בראש השנה – יום הכתרת **המלך**?

אלא הדבר יובן ע"פ פירוש הבעש"ט (כתר שם טוב סי' קצד) על הפסוק "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף" (תהלים קז, ה) – שהסיבה לרעב והצמא של הגוף לדבר מאכל ומשקה הוא בגלל **שהנפש** רוצה לברר את ניצוצות הקדושה השייכים אליה ועליה לתקנם ולהעלותם. כלומר, אע"פ שהרעב נראה דבר גשמי מצד הגוף – הרי השורש לזה הוא מהרעב של **הנשמה**.

וכך גם בענייננו: זה שיהודי מבקש בר"ה בתחנונים כו' שהקב"ה יתן לו את צרכיו – אז [אע"פ שבחיצוניות הרי זה מפני שנוגע לו בני חיי ומזוני והמציאות שלו, אבל] **האמת והפנימיות** של 'שפיכת הנפש' שלו היא הרעב של הנשמה למלא את הכוונה העליונה ולעשות מהדברים הגשמיים דירה לו יתברך.

שבת שובה

בין ישראל לעמים

בשנים הראשונות להגיעו לארה"ב, שח פעם הרבי מליובאוויטש:

גם אצל הגוים, במיוחד בארה"ב, קיימים המושגים של **תשובה**, **תפילה** ו**צדקה**. אולם, יש הבדל גדול במשמעות הדברים הללו בין איך שהם קיימים אצל הגוים לבין איך שהם קיימים – להבדיל – אצלנו, עם ישראל:

תשובה – באנגלית נקראת 'repentance' שתרגומה: **חרטה**. חרטה היא רק על עוונות וחטאים, ואילו תשובה פירושה **שיבה**, דהיינו חזרה למקור. היות שכל יהודי רוצה באמת לעשות רק טוב ורק יצרו הוא שאנסו – הרי כאשר הוא שב בתשובה הוא **שב** למקומו הטבעי.

תפילה – נקראת 'prayer' שתרגומה: **בקשה**. בקשה היא כאשר חסר משהו למבקש, לעומת זאת תפילה בלשון-הקודש היא לא בקשת צרכיו גרידא, אלא גם מלשון **חיבור**, כדברי לאה "נפתולי אלקים נפתלתי עם אחותי" (ויצא ל, ח ובפירש"י: התחברתי) וכן בלשון המשנה (כלים ג, ד) "התופל כלי חרס"⁶, כי בתפילתו **מתחבר** היהודי עם הקב"ה.

צדקה – נקראת 'charity' שתרגומה: **חסד**. חסד פירושו שלעני בעקרון לא מגיע כלום והנותן מעניק לו את הכסף ברוב חסדו. ואילו צדקה היא מלשון **צדק**, כי יהודי מאמין שהכסף שברשותו אינו משלו כי אם משל הקב"ה והצדק דורש שיחלק ממנו לעניים.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ב, פרשת וילך ושבת שובה (עמ' 409 ובמתורגם ללה"ק עמ' 111).

⁶ בהזדמנות אחרת (ש"פ שלח ה'תשי"ג. נד' בתו"מ ח"ט עמ' 17) העיר הרבי, שהגירסא הרווחת יותר במשנה היא "**הטופל** כלי חרס" (בטי"ת) [ועיין בתקו"ז תיקון מ"ז].

וביאר, ששני הפירושים בלשון תפלה: (א) "התופל כלי חרס", לשון התחברות, (ב) "הטופל" (בטי"ת), לשון טפל ובטל – הא בהא תליא: כי ע"י התפלה יוצא האדם מהגבלות מציאותו ונעשה טפל ובטל בעצמו, ועי"ז מתחבר עם הקב"ה.

וילך

לאן הלך משה?

פרשתנו פותחת: "וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל".

בכתוב (וגם בפירש"י) לא מפורש להיכן הלך משה, כי גם לפני זה עמד מול כל ישראל ("אתם נצבים") ודיבר אליהם [וכדברי ה"כלי יקר": "כל המפרשים נדחקו בהליכה זו, כי לא פורש להיכן הלך"]? ובמפרשים ביארו באופנים שונים.

והנה, בתרגום יונתן בן עוזיאל מפרש: "ואזל משה למשכן בית אולפנא", היינו שקודם שמשה דיבר לבני ישראל נכנס לבית המדרש ("אולפנא" מלשון לימוד) והסתכל בתורה.

ויש כאן לימוד גדול לכל אחד ואחד מישראל:

משה רבינו היה אז בתכלית השלמות, כמו שנאמר (בפסוק הבא) "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", ופירש"י "היום מלאו ימי ושנותי". ובפרט ע"פ המבואר בחסידות⁷ (מיוסד על דברי הזהר) שביום ההסתלקות מאירים אצל הצדיק כל תורתו ועבודתו שעבד כל ימי חייו.

[וגם היה מושלל אצלו עניין השכחה, עד שאפילו תלמידו יהושע זכר הכל, כדברי הגמרא (תמורה טז, א) "בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך. אמר לו, רבי, כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר?" וממשיך שם אצל כל בני"א לא היה אז עניין השכחה, ורק בימי אבלו של משה נשתכחו כו'].

ואף על פי כן, כשהיה צריך ללמד תורה את בני ישראל – הלך לבית המדרש, ("וילך משה", "למשכן בית אולפנא") להסתכל בתורה תחילה. וזאת למרות שכבר היה במעמד כל ישראל – עזב את מעמדו ומצבו הקודם ונכנס לביהמ"ד לעיין בתורה.

וזוהי ההוראה לכל אחד ואחד: שכאשר מתעוררת איזו שאלה – אין לו לסמוך על מה שזוכר כבר, אף שלמד עניין זה כמה וכמה פעמים, אלא עליו ללכת ולעיין בשו"ע מחדש!

וכן בנוגע למה שצריכים ללמוד לפני כל יו"ט את פרטי הדינים השייכים אליו, כמו הלכות ר"ה, עשי"ת, יוהכ"פ וסוכות – שאין לסמוך על מה שלמדו כבר בשנים הקודמות, אלא יש לחזור וללמוד עוד הפעם.

ומכיון שהתורה היא בלי גבול, הרי גם כאשר לומדים כמה וכמה פעמים – מתווסף כל פעם בהבנה והשגה. וזהו גם הענין של "וילך", כמבואר בחסידות ש'הליכה' מורה

⁷ תניא אגה"ק סימן ז"ך וכ"ח. סידור (עם דא"ח) שער הלי"ג בעומר דש, סע"ב ואילך.

על עליה באופן של בלי גבול – כי היהודי הלומד תופס את ה"בלי גבול" והעצמיות שבתורה.

מבוסס על: שיחת ש"פ וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי ה'תשכ"ה סעיף ז-י (נדפס בתו"מ חלק מא עמ' 35 ואילך ועיי"ש שמבאר עפ"ז סיפור על הרבי רש"י שפעם היה במקום שלא הכירוהו וכיבדו אותו במפטיר, וביקש שימתינו רגע ונכנס לחדר צדדי ועבר על ההפטר).
* * *

איך מקיימים מצוות כתיבת ס"ת?

המצווה האחרונה שבני ישראל נצטוו ע"י משה רבינו לפני פטירתו היא כתיבת ספר תורה: **"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת"** (פרשתנו לא, יט) שמכאן למדים ש"מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו" (רמב"ם הל' ס"ת פ"ז ה"א).

והציווי היה **מיידי** – **"ועתה כתבו לכם"** – כהכנה לכניסה לארץ, כפי שממשיך בכתוב "כי אביאנו אל האדמה וגו' וענתה השירה הזאת גו'" שמזה מובן שכל יהודי היה צריך מיד לכתוב ס"ת לעצמו.

ותמוה, איך זה שלא מצינו בשום מקום שבני ישראל החלו לכתוב **ששים רבוא ספרי תורה** לפני כניסתם לארץ כפי שנצטוו, או לפחות החלו לעבד עורות כהכנה לכתובה? ורק על משה רבינו מסופר (דב"ר פרשתנו פ"ט, ט) שכתב י"ג ספרי תורה: 12 עבור י"ב שבטים ואחת בארון!

שאלה זו נשאלת על כל הדורות: כיון שמצות עשה על כל אחד לכתוב ס"ת לעצמו, מדוע לא נהוג שמיד כשיהודי מתחייב במצוות, יתחיל לכתוב (או יכתבו עבורו) ספר תורה?

לכאורה אפשר ליישב זאת, ע"פ דברי הרא"ש שהובאו להלכה (שו"ע יו"ד סי' ער), שבימינו שלא לומדים מתוך הס"ת (אלא קוראים בה ברבים) – המצווה היא לקנות **חומשים ומשנה וגמרא ופירושה**, כדי שילמד וידע המצוות, כי מצות כתיבת התורה היא כדי ללמוד בה, וכפי שכותב הש"ך שם: "האידינא . . מ"ע נאמר דוקא באלו ולא בס"ת".

אבל עדיין לא מחזור:

(א) מדוע לא מצינו **חיוב** שכל יהודי (מגיל מצוות) יכתוב או יקנה ספרים, כמו רמב"ם, שולחן ערוך, שעל ידי זה "תהיה השירה הזאת לעד" – שיוכל ללמוד את כל המצוות עם פירושן (וידע מהו "והפר")?

(ב) לפי כמה וכמה פוסקים (כולל הט"ז) אין כוונת הרא"ש לבטל את מצוות כתיבת ס"ת כפשוטה, אלא כוונתו ש'האידינא' התווסף **עוד חיוב** לכתוב חומש ומשנה וגמרא ופירושה.

וממילא, התמיהה במקומה עומדת, מדוע לא הידרו גדולי ישראל לקיים את מצוות כתיבת ס"ת (בעצמם, או ע"י שליח) כדי לצאת ידי הפוסקים הנ"ל שמצווה לכתוב ס"ת כפשוטו?

ויש לומר הביאור בזה:

נהוג בכל תפוצות ישראל שבכל קהילה יש ספר תורה ששייך לציבור, ולכן גם מי שלא כתב ס"ת הרי יש לו חלק בס"ת של הקהילה ששייך אליה⁸.

ועפ"ז מובן גם בנוגע לבניי במדבר, שבזה שמשה רבינו כתב י"ב ספרי תורה ומסרם לי"ב השבטים הרי הוא **זיכה** את ספר התורה לכל בני השבט כאילו כאו"א מהם כתבם לעצמו!

ומזה מובן גם בימינו גודל העניין של רכישת אות בס"ת הכללי, שבנוסף לכך שס"ת זה נכתב מלכתחילה **בכוונה** עבור כל עם-ישראל – הרי **כשקונים** אות יש בכך גם את המעלה של מעשה בפועל (בממונו) בכתיבת התורה, שעל כך נאמר "כאילו קיבלה מהר סיני" (מנחות ל, א).

וע"י שלכאו"א יהיה אות בס"ת, שמצוות כתיבת ס"ת היא הסיום של תרי"ג מצוות – נזכה בקרוב ממש לסיום הגלות, ע"י משיח צדקנו שהוא יכתוב את "משנה התורה הזאת" וילמד בה את כל בני ישראל.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כד, וילך שיחה ב (עמ' 207 ואילך). ובמתורגם ללה"ק עמ' 245 ואילך).

המעשה הוא העיקר:

ניתן לרכוש אות **בספר תורה הכללי** (לכל יהודי ויהודיה בכל גיל), שנוסד ע"פ הוראות הרבי (להר' משה אורכמן שי) במייל 1sefertorah@gmail.com.

בנוסף, מצד עניין החינוך ועוד, חשוב ביותר לרכוש אות לילדים (עד גיל בר/בר מצוה) **בספר התורה של ילדי ישראל**, שייסד הרבי בשנת תשמ"א, הנכתבת בירושלים עיה"ק עיר שחברה לה יחדיו לפניו מן החומה, בטל. 03-9607613 (מענה בימים א-ה שעה 9-13) או בכל שעה באתר www.kidstorah.org.

⁸ ואף שבנוגע לס"ת של שותפין יש דעה באחרונים שלא יוצאים י"ח (ראה חי' רעק"א ופתחי תשובה יו"ד שם) – הרי כמו שבאתרוג הדין הוא שלא יוצאים י"ח באתרוג הנקנה בשותפות (שו"ע או"ח סי' תרנח ס"ז) ובכל זאת יוצאים באתרוג של הקהל, והטעם כי כיון שקנאוהו עבור הציבור הוי כאילו פירשו שכל הקהל נותנים חלקם לזה שנוטלו לצאת בו ע"מ שיחזירוהו להם – על דרך זה גם בנידון-דין: שמכיון שאין ביכולת כ"א מהקהל לכתוב או לקנות ס"ת הוי כאילו פירשו שכל הקהל מוסר לכאו"א את הבעלות על הס"ת שיצא י"ח: כתבו לכם גוי ולמדה גוי", ובסגנון הגמרא (כתובות קו, ב): "לב בית דין מתנה עליהן" להקנות את הס"ת לכל אחד מהציבור.

יום הכיפורים

מכתב של אמא

מספר הרב פייוויש שפירא, מחשובי קהילת בעלזא באנטוורפן :

בתחילת שנות הלמ"דים (ה-70) הגעתי פעם לניו יורק במסגרת עסקיי ונשארתי שם לפורים, ואז החלטתי לבקר בבית מדרשו של הרבי מליובאוויטש. הרבי ישב עם הקהל והתוועד עד השעות הקטנות של הלילה. בסיום, כשהרבי צעד לכיוון היציאה ניגשתי לתת 'שלום עליכם', הגבאים הדפו אותי שאין זה הזמן המתאים, אך הרבי קלט אותי, הושיט לי את ידו וכך בעודו מחזיק בידי צעד איתי עד לחדרו, שם הכניס אותי והושיב אותי על כסא.

הרבי פתח מגירה נעולה בחדרו, הוציא משם מכתב והגיש לי. במכתב כותבת אשה בגיל 36 שגילו אצלה מחלה ממאירה ל"ע וימיה ספורים. "אני כבר השלמתי עם הגזירה", כותבת האשה, "אבל מה יהיה עם 12 ילדיי? בבקשה רבי, אני לא מכירה אותך, אבל אנא תתפלל עליהם שיגדלו ילדים בריאים ושמחים וימשיכו ללכת בדרך התורה והיראה..." חותמת האשה ששמה "רעכיל".

רעדתי כולי. רעכיל הזו היא אמי. התייתמתי ממנה לפני יותר מעשור, והנה נגלה מול עיני מכתב מימיה האחרונים, בו היא מבקשת עבורינו, ילדיה. התייפחתי בבכי. לבסוף הרמתי את עיני ואמרתי "רבי! יש לי בקשה אחת. האם אוכל לקחת את המכתב הזה עמי?". הרבי הנהן בשלילה "לא. המכתב הזה צריך להישאר פה. מידי שנה ביום כיפור, אני לא יורד לבית הכנסת ליכל נדרי לפני שאני קורא את המכתב הזה".

יצאתי משם ברגשות סוערים, מבלי שהספקתי אפילו לשאול את הרבי מאיפה הוא ידע שאני אחד הבנים של אמא, הרי אפילו את שמי לא אמרתי לו?

מה שאני כן יכול לומר: שכל אחד משבעת הבנים וחמשת הבנות של אמי גדלו לתפארת והקימו בתים מפוארים של תורה ומצוות, ממש כפי שביקשה.

(שמעתי מהמרצה הדגול הרה"ח רי"י יעקבסון, ששמע את הסיפור מבעל המעשה, במוצאי שבת סליחות ה'תשע"ח)

זמן תשובה לכל

כתב הרמב"ם (הלי תשובה פ"ב ה"ז) **"יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים . . לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכפורים"**.

ולכאורה לא מובן המושג הזה של 'זמן תשובה', כי הלא תשובה היא מצות עשה שלא הזמן גרמא, כי תיכף כשיחטא איש עליו לשוב מחטאו, ומה נתחדש ביום הכיפורים בחיוב לחזור בתשובה?

ויש ליישב, על פי מה שממשיך הרמב"ם בהלכה שאחרי זה **"עבירות שהתודה עליהם ביום הכפורים זה – חוזר ומתודה עליהן ביום הכפורים אחר, אע"פ שהוא עומד בתשובתו, שנאמר (תהלים נא, ה) כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד"**. כלומר, שיש חידוש ביוהכ"פ שצריך לשוב גם על חטאים שכבר עשה תשובה עליהם. משא"כ בכל השנה, לא מצינו חיוב להתעורר ולשוב על עבירות שכבר עזב אותם והתוודה עליהם.

נמצאנו למדים, שביוכ"פ יש הגדרה אחרת למצוות התשובה מבשאר ימות השנה:

במשך השנה נובעת חובת התשובה ממצב ה'גברא', החוטא, וממילא לאחרי שהאדם כבר שב על חטאו והתוודה – בטלה סיבת החיוב. אולם ביוהכ"פ חובת התשובה נובעת מהזמן ואינה תלויה כלל במצב ה'גברא'.

וזהו הפירוש ברמב"ם שיוהכ"פ הוא 'זמן תשובה לכל' כי היות והוא זמן תשובה – ממילא הוא חל על כל ישראל, גם על כאלו שכבר עשו תשובה, כיון ש"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ) ולכן ביום הזה מתאחדים כולם במצוות התשובה.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כט יום הכפורים סעיף ד-ח (עמ' 206 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 236 ואילך, וכן ב'שערי המועדים – יוהכ"פ עמ' קסג ואילך).

* * *

ללבוש 'בגדים' חדשים

בקריאת יום-הכפורים, בסיום עבודתו של הכהן-הגדול, נאמר (אחרי טז, כג) **"ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש והניחם שם"**. מפרש רש"י (ע"פ יומא כד, א): **"מלמד שטעונים גניזה, ולא ישתמש באותן ארבעה בגדים ליום כפורים אחר"**.

וצריך להבין, מדוע ציוותה התורה לגנוז את הבגדים אחרי שימוש של יום אחד, בשונה משאר בגדי כהן-גדול שמשתמשים בהם ימים ארוכים? הרי לכאורה יש בזה ענין של "בל תשחית"!

ויש לומר הביאור בזה :

יום הכיפורים הרי הוא "זמן תשובה לכל" (כדברי הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ב ה"ז). ההבדל בין צדיקים לבעלי-תשובה: שצדיקים עבודתם היא באופן של התקדמות ועליה, כדברי הגמרא (סוף ברכות) "צדיקים אין להם מנוחה . . שנאמר ילכו מחיל אל חיל", כלומר, אף ש'אין להם מנוחה' הרי הם עולים ממדרגה למדרגה בקדושה גופא.

משא"כ בעלי-תשובה עבודתם היא באופן של התחדשות, כלומר, לא שהוא עולה מדרגה אחת לשניה אלא נהיה **בן-אדם חדש** כפי שהרמב"ם (שם פ"ב ה"ד) מאריך שדרכו של בעל-תשובה לשנות שמו ולהחליף בגדיו "כלומר, אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותם המעשים".

על-פי-זה מובן, שביום-הכיפורים, שהכהן הגדול מכפר עבור **כל ישראל** – הרי הוא מייצג את עבודתם של בעלי-התשובה, ולכן אינו יכול ללבוש את אותם בגדים שלבש בשנה שעברה, שהרי עכשיו הוא נהפך ל"אדם חדש", אפילו לגבי עבודת יום-כיפור של שנה שעברה!

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כח, מסעי (עמ' 224 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 258).

* * *

תשובה לקושייה

מסופר, שבבית מדרשו של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן, קנה פעם אברך עשיר את 'מפטיר יונה' במחיר רב.

אחרי הקריאה, פנה אליו רבי מאיר ושאלו:

- "היש לך כבר תשובה לקושיית רב-החובל?"

- "איזו קושיא?" תמה הלה.

- "הלוא עתה קראת בהפטרה משמו 'מה לך נרדס'?" – השיבו הרבי!

('חסידים מספרים', הרי"ם לוי, ח"א עמ' 82)

מדוע ברח יונה?

במנחת יום הכיפורים אנו מפטירים בספר יונה. והטעם, כיון שמסופר בו על תשובתם של אנשי נינוה. אבל השאלה שנשאלת: מדוע קוראים את כל תחילת הספר על בריחת יונה מלפני ה' וכל ההמשך עם הדג, לכאורה היה מספיק לקרוא את החצי השני של ההפטרה – שיונה הגיע לנינוה והחזירם בתשובה?

תשובה על כך⁹ מצינו ע"פ מה הנאמר בזהר (ח"ב קצט, ב) וזה לשונו: **"יונה דנחת לספינה דא איהו נשמתא דבר נש דנחתא לעלמא למהוי בגופא דבר נש"** [=יונה שירד לספינה זוהי נשמתו של בן אדם שירדה לעולם להיות בגופו]. כלומר, בסיפור של יונה בעצם טמון סיפור החיים שלנו, איך שירדנו לגוף ("הספינה").

וכשם שיש זמנים שהים הוא שקט וזמנים שהוא סוער – כך גם זמן הגלות הוא בדוגמת ים סוער כלשון הכתוב (יונה א, ד) **"ויהי סער גדול בים"** שזהו חושך העולם. והספינה שלנו מיטרפת במים סוערים, עד שיכול להיות מצב שמרוב שהחושך יכסה ארץ **"האניה חישבה להישבר"**, וקיום התורה ומצוות הם אלה שמגינים על האניה, כמאמר חז"ל (סוטה כא, א) **"תורה מגינא ומצלא"**¹⁰.

והנה, בפרקי דרבי אליעזר (פ"י) מסופר, שמדוע סירב יונה ללכת לנינוה – כדי שלא ייגרם קיטרוג על עם ישראל מכך שאנשי נינוה מיד ששמעו את הנבואה עשו תשובה ובניי לא, ולכן העדיף לברוח תרשישה.

אומר הרבי, שלכן קוראים את סיפור יונה עם כל פרטי הבריחה שלו ביום הכיפורים; ללמדנו שעבודתנו של יהודי (שנמשלה ליונה שירד לספינה כנ"ל) צריכה להיות מתוך **מסירות נפש** עבור הזולת, כשם שיונה מסר את נפשו בכך שהעדיף לכבוש את נבואתו (שזהו חיוב מיתה) ובלבד שלא יהיה קטרוג ח"ו על עם ישראל!

מבוסס על: ספר השיחות ה'תשמ"ט ח"ב עמ' 671 ואילך (ובהערה 68). נד' ג"כ בתו"מ התנועדות ה'תשמ"ט ח"ד עמ' 240 ואילך. וחלקו הועתק ב"שערי המועדים – יום הכיפורים" עמ' שכז.

* * *

⁹ בנוסף על מה שכתב הלבוש (או"ח סי' תרכב) בטעם השני לקריאת הפטרה זו: שלמדין ממנו "שאין יכולין לברוח מהש"י" (וראה ביאור במשנ"ב שם בשעה"צ סק"ו). כאן מבואר הפירוש החסידי לעניין. – א.ח.ז.

¹⁰ ואעפ"כ עדיין **"הים הולך וסוער"** (שם פסוק יא) כי חושך הגלות עושה חלישות בקיום התומ"צ, ובפרט שמכל רמ"ח מצוות עשה נשארו רק **פ"ז מצוות** שיכולים לקיים בזמן הגלות (ראה ד"ה להבין ענין לקיחת אנשי חיל כו' לאדמו"ר האמצעי – נדפס במגדל עז עמ' ת' ואילך).

לעולם לא מאוחר!

פעם הגיע חסיד אחד לאדמו"ר הזקן, בעל התניא, והתאונן על בנו שפרק מעליו עול מצוות ר"ל.

הורה לו הרבי להביא אליו את בנו. טען החסיד שבנו בוודאי יסרב לבוא...

ובכל זאת עשה החסיד כמצוות רבו, ובאמתלאות שונות הצליח לשכנע את בנו להגיע לליאזונה. אולם הבן הגיע לחצר הרבי בגאווה וחוצפה, כשהוא רכוב על סוסו.

כאשר נכנס, שאלו הרבי: מדוע אתה כל כך נהנה לרכוב על סוסך?

- מפני שסוס זה הינו משובח מאוד, ומביא אותי במהירות למחוז חפצי, השיב הנער.

- אולם, הקשה הרבי, הלוא אם תועים בדרך על סוס זה – הרי גם מתרחקים הרבה יותר מהדרך הנכונה!

- נכון, השיב הנער, אבל כאשר 'תופסים' ומרגישים בטעות – ניתן גם לחזור במהירות לדרך הישרה...

- התחיל הרבי לחזור שוב ושוב על מילותיו של הנער: "כאשר 'תופסים' ומרגישים בטעות" [בלשון קדשו: "אז מען כאפט זיך..."]

– עד שהתעלף הנער.

נותר הבן בחצרו של הרבי, ואכן חזר לדרך הישרה ונעשה חסיד מפורסם.

(לקוטי ספורים (להרי"מ פערלאוו) עמ' ק, ששמע בליובאוויטש מהגה"ח ר' גרשון חן. הובא גם, בעיבוד קל, בספר "אוצר החסידים – ברחבי תבלי" עמ' 537)

'עיצומו של יום' עם התשובה

ידוע מאמר רז"ל (ר"ה יח, א) על הפסוק "דרשו ה' בהמצאו גוי" – "אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים". ולכאורה, לשון הגמרא סותר את עצמו מיניה וביה; כי אם עשרת-ימי-תשובה כוללים את ר"ה ויוהכ"פ – היה צריך לכתוב "אלו עשרה ימים שמר"ה עד יוהכ"פ"¹¹ (ולא "שבין"), ואם הם רק הימים שבין ר"ה ליוכ"פ – היו צריכים להיות שבעה ימים ולא עשרה?

¹¹ ואמנם בעין יעקב ר"ה שם הגירסא "שמר"ה עד יוהכ"פ". אבל בש"ס לפנינו וכן בע"י יבמות (מט, סע"א. קה, סע"א) הוא כפנים. וכ"ה ברבינו חננאל ר"ה שם. ועוד.

מבאר הרבי, שבכך רומזת הגמרא שבראש השנה ויום הכיפורים קיימים שני 'גדרים':

א) העניין העיקרי שבהם:

בראש השנה – מצוות היום היא בשופר, כדברי הגמ' (ר"ה טז, סע"א) "כדי שתמליכוני עליכם" – קבלת מלכותו יתברך ויהכתרתו למלך "ובמה בשופר".

וביום הכיפורים – עיקר עניינו הוא מה ש"עיצומו של יום מכפר" (רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ד, ובדפוסים הנפוצים: "עצמו של יום הכיפורים מכפר"), היינו דאף ש"אין יום הכיפורים מכפר אלא לשבין" וכפי שפוסק הרמב"ם עצמו (בהל' תשובה פ"ב ה"ז) "חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים", אבל יש את 'כפרת היום', שהיא למעלה מהכפרה הרגילה שע"י תשובה (אלא שא"א להגיע גם לכפרה זו כ"א ע"י הקדמת התשובה).

ב) העניין הנוסף שבר"ה ויוכ"פ – שהם גם חלק מעשרת ימי תשובה [אלא שהתשובה בהם היא באופן אחר מבימי-החול של עשי"ת, כי בר"ה אסור להתוודות (סי' תקפ"ד במ"א סק"ב), וגם ביוהכ"פ שהוא יום וידוי – כתב אדמו"ר הזקן בשולחן (סוס"י תר"י ומקורו במ"א בשם 'ספר חסידים') "הלובש שק מחמת תשובה – צריך לפרשטו ביוה"כ, מפני שהוא יו"ט וצריך לכבדו בכסות נקיה", הרי שאופן התשובה ביוכ"פ אסור שתהיה בסתירה ליום-טובי שבו].

ואת זה רמזו רז"ל במתק לשונם "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים"; שמצד אחד – ר"ה ויוכ"פ נכללים ג"כ בעשרת ימי התשובה, אבל לאידך גיסא – ימי התשובה הם בין ר"ה ליוהכ"פ, כי ר"ה ויוהכ"פ מצד עצמם הם למעלה מעניין התשובה [וגם אופן התשובה בהם הוא שונה], כמבואר לעיל.

בסגנון אחר:

מה שהתשובה מועילה יותר בעשרת ימי תשובה – הוא מצד "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב", שזה גורם שהתשובה בימים אלה "יפה ביותר" (כלשון הרמב"ם), אבל בר"ה ויוהכ"פ מתבטאת 'קרבת אלקים' באופן נעלה יותר מתשובה ["תמליכוני עליכם" או "עיצומו של יום"]; אלא שבנוסף לזה צריך גם לעשות תשובה כפשוטה.

במיוחד נעלה ומיוחד יום הכיפורים הנקרא בתורה (ס"פ תצוה. אחרי טז, ל) בשם "אחת בשנה", שמרמז על כך שאז מאירה בחינת "יחידה" שבנפש¹², "יחידה לייחדך", באופן ש"ישראל וקוב"ה כולא חד".

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כט יום הכפורים סעיף א-ג וסעיף ח (עמ' 203 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 232 ואילך וכן ב'שערי המועדים – יוהכ"פ עמ' קנט ואילך).

¹² ראה תוס' ד"ה "עד אחת", מנחות יח, א. וראה תורה-אור פ' יתרו קט, סוף עמ' ד ואילך.

האזינו

איזו מין שירה?

השבת אנו קוראים את "שירת האזינו", כפי שהיא נקראת בתורה (וילך לא, ל) "השירה הזאת". ותמוה מדוע נקראים דברי תוכחה אלה בשם **שירה**?

בפרט קשה, שפרשה זו היתה גם שירת הלויים בביהמ"ק על מוספי שבת (ר"ה לא, א) וגם כאן תמוה: שירה באה מתוך **שמחה** שזהו היפך עניין התוכחה!

ולכאורה נראה, שהתשובה טמונה בדברי הרמב"ן (סוף פרשתנו): "השירה הזאת הבטחה מבוארת בגאולה העתידה", כלומר, שלקראת סיום השירה (לב, לו) נאמרו **דברי נחומים** "כי ידן ה' עמו ועל עבדיו יתנחם... מחצתי ואני ארפא וגו'".

אבל עדיין קשה, כי זה מיישב רק את סיום השירה, אבל איך אפשר לקרוא לכל דברי התוכחה הקשים, שהם **רובה** של פרשה זו, בשם שירה?

ויש לומר, שלימוד גדול יש כאן: על האדם לדעת שכל דברי הפורענות המתוארים בפרשה אינם אלא לשם תכלית אחת – לזכך את בני ישראל שיהיו ראויים לגאולה האמיתית באחרית הימים, ולפיכך צריך אדם לומר את הפרשה הזו מתוך שירה ושמחה, כדי להטמיע בו את האמונה שגם הייסורים הבאים עליו הם רק בשביל הנחמה שתצמח על ידן.

ויהי רצון, שאחרי שעם-ישראל כבר עבר ר"ל את כל הפורענות המתוארת בפרשה (לא תקום פעמיים צרה) – נזכה כבר לראות את הנאמר בסיום השירה (לב, מג): "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו" בעגלא דידן בקרוב ממש!

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כד, האזינו-שובה (עמ' 229 ואילך). ובמתורגם ללה"ק עמ' 272 (ואילך) וע"ש הקשר הנפלא לשבת-שובה שבה קורין פ' האזינו ברוב השנים.

* * *

שמים וארץ – עדים כשרים?

על הפסוק "**האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי**" מפרש רש"י "**האזינו השמים – שאני מתרה בהם בישראל ותהיו אתם עדים בדבר**". . . וכן ותשמע הארץ".

אומר הרבי, שבדברי רש"י כאן טמון דיוק נפלא (בדרך הדרוש):

דהנה, בספרי בפרשתנו נאמר: "כשהעדים מעידים, אם נמצאו דבריהם מכוונים כאחד עדותם קיימת ואם לאו אין עדותם קיימת, כך אילו אמר משה 'האזינו השמים' ושותק – היו שמים אומרים לא שמענו אלא בהאזנה, [ואילו אמר רק] 'ותשמע הארץ' – היתה הארץ אומרת לא שמעתי אלא בשמיעה, בא ישעיהו וסמך לדבר 'שמעו שמים והאזינו ארץ' – ליתן האזנה ושמיעה לשמים והאזנה ושמיעה לארץ".

פירוש הדברים: ישנה הגדרה הלכתית ששני עדים צריכים לראות את העדות כאחד, וממילא כיון שהשמים 'האזינו' והארץ 'שמעה' לא התקיימה העדות עד שבא ישעיהו ואז הארץ גם האזינה והשמים גם שמעו.

אבל לרש"י, המפרש לפי פשוטו של מקרא (רש"י בראשית ג, ח ועוד), היה קשה הדבר: היתכן שמזמן נבואת משה רבינו עד הנביא ישעיהו לא היתה העדות מכוונת? הרי בפשטות הכתובים משמע שהם נעשו מיד עדים (כשרים)!

לכן סובר רש"י שהשמים עצמם הם עדים כשרים, כיון ששמים הם רבים, כפי שרש"י כבר פירש (ואתחנן ד, לה) שיש "שבעה רקיעים", וכמו כן הארץ כוללת ארצות רבות כמפורש בפרשת נח (י, ה) "מאלה נפרדו איי הגויים בארצותם גו", וממילא נמצא שהשמים והארץ הם "שני כיתי עדים" שאינן זקוקות אחת לשניה, ולפי הפשט¹³ הם עדים כשרים!

וזה מדייק רש"י באומרו "האזינו השמים". ותהיו אתם עדים בדבר וכן ותשמע הארץ" כלומר – כל אחד מכם תהיו עדים בנפרד, ולא תצטרכו זה לזה וכך תתקיים העדות!

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יט, האזינו שיחה א' סעיף ח' (עמ' 336 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 361).

* * *

---

¹³ ואף שבפירושו של רש"י לני"ך (ישעי' א, ב) הביא רש"י דרשת הספרי – כבר נתבאר במ"א (לקו"ש ח"י"ד עמ' 87) שרש"י בפירושו לני"ך אינו בדיוק בתכלית ע"פ פשוטו כמו בפירושו עה"ת (ע"ש כמה דוגמאות לזה). ונקודת החילוק ביניהם: שאת החומש לומד "בן חמש למקרא" ולכן נוגע יותר שהפירוש יהי ע"פ פשט, משא"כ כשמגיע הילד ללימוד ני"ך הוא כבר שייך ללימוד יותר מפשט לבד. ולכן גם בפירוש"י על הגמרא הוא לא רק פשט (אף שאינו ע"ד השקו"ט כהתוספות).

הנסיון לעצור את ההסתלקות...

מסופר על הגאון רבי יואל סירקיש (הב"ח), שכאשר סיים לכתוב את פירושו "בית חדש" על הטור – הביא אותו לאברך 'בן-עלייה', על מנת שיעבור עליו ויבדוק אם הוא פירוש טוב וראוי להדפסה.

לאחר תקופה, שאלו הב"ח אם כבר עיין בכתבים והאם הם ראויים להדפסה?

- השיבו האברך: "אפילו אחר עשרים שנה איני רוצה להחזיר לך את הכתבים".
  - "למה?!", שאלו הב"ח, "אם הספר אינו מוצא חן בעיניך – נא הגד לי חסרונו, שהרי על-מנת כן נתתי לך אותו, שתבקר אותו!"
  - "ספרך הוא טוב ומטיב", השיבו האברך, "אבל מיד שתדפיס את הספר ותפיצו בעולם – כבר סיימת בכך את תפקידך בעולם, ולכן אני מעכב מלהחזיר לך את הכתבים, בשביל שתחיה עוד בזה העולם!"
  - "אם זאת היא המניעה", השיבו הב"ח, "הריני מוסר את נפשי ונשמתי לבורא, ובשביל זה לא אעכב מלהוציא את ספרי, שהוא נחוץ לעולם!"
- הוכרח האברך להחזיר את הכתבים, וכאשר פתר כן היה: בגמר הדפסת הספרים נסתלק הב"ח לבית עולמו...

(סיפורי חסידים, הרש"י זיין, מועדים, קהלת סיפור 156. יש אומרים שהאברך היה בעל "מגלה עמוקות")

"אין אנו מניחין אותו"

בסיום פרשתנו (לב, מח-ט) מסופר "וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר: עלה אל הר העברים הזה הר נבו... ומת בהר...". מפרש רש"י: "בשלושה מקומות נאמר 'בעצם היום הזה': נאמר בנח 'בעצם היום הזה בא נח וגו'', במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים 'בכך וכך, אם אנו מרגישים בו – אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה'. . במצרים נאמר 'בעצם היום הזה הוציא ה''", לפי שהיו מצריים אומרים 'בכך וכך אם אנו מרגישים בהם – אין אנו מניחין אותם לצאת'. . אף כאן במיתתו של משה נאמר 'בעצם היום הזה', לפי שהיו ישראל אומרים 'בכך וכך אם אנו מרגישים בו – אין אנו מניחין אותו; אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הים. . אין אנו מניחין אותו'. אמר הקב"ה 'הריני מכניסו בחצי היום וכו'".

ויש לעיין בפירוש רש"י זה (שמקורו בספרי):

(א) מה פירוש 'אין אנו מניחין אותו', וכי הדבר תלוי בידם? בשלמא בתיבת נח – חשבו למנוע ממנו בכח להיכנס, וכן ביציאת מצרים חשבו למנוע מבני ישראל לצאת, אבל איך חשבו בניי למנוע את פטירת משה, שהוא משהו לגמרי **בידי שמים**?

(ב) מדוע נזקק רש"י לפרש כאן ש"בשלושה מקומות נאמר בעצם היום הזה"? ובפרט, שלא עשה כן בפרשת נח (ז, יג) אלא כתב שם "למדך הכתוב שהיו בני דורו כו" ולא הביא **שום דוגמא**! וביציאת מצרים (בא יב, נא) לא פירש **כלל** את "בעצם היום הזה", ובפשטות – שסמך על מה שכבר כתב בפרשת נח (שמשמעות "בעצם היום הזה" הוא שהיו בני דורו אומרים כו") ומדוע כאן נזקק לדוגמאות?

מבאר הרבי, על-פי פשוטו של מקרא:

ללא הדוגמאות של נח ויציאת מצרים לא היה עולה על דעתנו שבני-ישראל ינסו לעכב את פטירת משה, כי הלוא היה על כך ציווי **מפורש** של הקב"ה: "עלה אל הר העברים הזה וגו'" [וכאן לא מדובר בדור-המדבר שפעלו כמה פעמים נגד רצון ה', אלא בדור שנכנסו לארץ שעליהם נאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם גו'"] – לכן מקדים רש"י וכותב "בשלושה מקומות נאמר בעצם היום הזה", כלומר – מכיון שהפירוש של "בעצם היום הזה" בשאר המקומות הוא שהיתה התנגדות לכך – מוכח ש"אף כאן" **היתה התנגדות** להסתלקותו של משה.

ואיך חשבו לעכב כזה דבר? גם את זה למדים מנח ויציאת מצרים: שכשם שבני-דורו של נח חשבו לעכבו מלהכנס לשטח מסויים (התיבה) והמצרים חשבו למנוע מבניי לצאת משטח מסויים (מצרים) – כך גם כאן רצו בניי לעכב את משה **מלעלות אל ההר**! וזאת לאחר שהבינו שפטירתו של משה תלויה בעלייתו **להר נבו** ("עלה . . ומת"), לכן תכננו למנוע בעדו מלעלות אל ההר, וממילא לא יסתלק!

[ואף שזהו נגד ציווי ה' – סברו בניי **שמשה** הוא שנצטווה לעלות אל ההר, ואילו הם – עליהם מוטלת החובה של **הכרת הטוב** כלפי משה שהרי הוא הוציאם ממצרים וקרע להם את הים וכו', וממילא חל עליהם ג"כ החיוב להציל את משה, ומשה יהיה בסך-הכל בגדר **'אנוסי'** בכך שלא יוכל לקיים את הציווי].

ואף שכבר נגזרה גזירה "ונאספת אל עמידך גם אתה . . על אשר מריתם פי גו" וואיך יוכלו לשנותה? – יש לומר שבניי סברו, שהגזרה על משה הוא עניין **השייך לציבור**, ותשובת הציבור יכולה לבטל גזר-דין אף לאחר שנחתם (ר"ה יח, א)!

•

אך אם כן, מהי באמת הסיבה שבניי **לא הצליחו** לבטל את הגזרה ולאפשר את כניסתו של משה רבינו לארץ ישראל?

על כך מרמז הפסוק "**בעצם היום הזה**" – שפטירתו של משה היתה נוגעת **לעצם קיומו** של עם ישראל, כידוע¹⁴ שאילו היה משה נכנס לארץ – הרי "מעשה משה נצחיים הם" ולא היה יכול להיות מצב של "גלינו מארצנו" וממילא לא היה העונש

¹⁴ ראה מגלה עמוקות אופן קפה (הובא בילקוט ראובני פ' ואתחנן). אלשיך, אוה"ח ועוד ר"פ ואתחנן. אור התורה ואתחנן עמ' סה. **ועוד**.

באופן של "שפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים" (איכ"ר פ"ד, יד) אלא על 'שונאיהם של ישראל' ח"ו, לכן אי-ביטול הגזרה ופטירתו של משה הם אלה שהגנו בסופו של דבר על קיומו של עם ישראל.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יט, האזינו שיחה ב (עמ' 339 ואילך. ובמתורגם ללה"ק עמ' 365 ואילך). ועיין בגוף השיחה שמיישב ע"ז עוד כמה קושיות ודיוקים ברש"י באופן נפלא.

ההבטחה והנדר

מסופר, שהרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב אמר קודם פטירתו, שכשיגיע למעלה – לא ינוח ולא ישקוט ולא יתן מנוחה לכל הצדיקים עד שיבוא משיח.

אחרי שנסתלק והגאולה לא באה – הסביר הרה"ק מאפטא שכנראה כשהגיע למעלה, השתעשעו עמו הצדיקים בהיכלות ומדרגות עד ששכח את ההבטחה. אבל אני – סיים הרב מאפטא – לא אשכח.

כאשר סיפר הרבי מליובאוויטש את הדברים (בש"פ קרח, ה' תמוז ה'תשמ"ט) – ללא הזכרת שם הצדיקים הנ"ל – הפטיר שכנראה מלמעלה מצאו עצה איך לפעול אצל אותו גדול לדחות זאת...

והמשיך הרבי: "ייתכן שהעצה לזה היא לעשות נדר על דעת רבים, אשר אז הרי הדין הוא ש"אין לו התרה בלא דעתם" (יו"ד סי' רכ"ח סכ"א). אפילו אם יפעלו אצל אחד או אחדים – הרי זה לא יעזור, משום שפסק הדין בתורת ה' הוא שנדר על דעת רבים נשאר בקיומו".

(סיפורי חסידים, רש"י זיין, פ' חקת 365, תו"מ התוועדות תשמ"ט ח"ג עמ' 415).

ובתו"מ ח"א עמ' 11 מסופר בשם אדמו"ר הרי"צ בנוסח אחר:

הרה"ק לוי"צ מברדיטשוב אמר לפני הסתלקותו שהיו צדיקים שהבטיחו שלא יכנסו לגן-עדן עד שיפעלו ביאת משיח, ולבסוף הערימו עליהם ושיחדו אותם ע"י "צוקער-לעקאח" ... אבל אני – סיים הרה"צ מברדיטשוב – לא אתן שיערימו עלי. אבל לבסוף הערימו גם עליו. אמרו "קדושה" בגן-עדן, ומיד קפץ הרה"צ מברדיטשוב לגן עדן... וסיים הרבי: כיון שהרבי (הרי"צ) ידע וסיפר זאת, בודאי הבהיר והבטיח ("ער האט באווארנט") שאצלו לא יהיה כן. הרבי בודאי יביא את המשיח.

חג הסוכות

שמחה בטהרתה

מספרים, שפעם פרצה שריפה בעיירה ובתים רבים עלו באש. והנה, ראו אנשי העיירה יהודי אחד שביתו נשרף כליל, יוצא לרחובה של עיר ורוקד בשמחה "שלא עשני גוי".

האנשים חשבו שדעתו נשתבשה עליו ר"ל מגודל הצער, אולם כאשר שאלו אותו לפרש ריקודו, ענה היהודי:

"הלוא לשכני הגוי קרה אסון הרבה יותר גדול, כי הרי גם העבודה-זרה שלו היתה תלויה בסלון ביתו, ועכשיו שנשרף ביתו נשרף גם אלוהיו עמו, אבל אני אמנם נשרף כל רכושי, אבל אלוקי חי וקיים. ואיך לא אשמח?"

(כמה גירסאות לסיפור זה, שסופר ע"י צדיקים בדורות שונים, מופיעים בספר "סיפורים וגלגולים" לר' יהושע מונדשיין ז"ל, פרק עד)

השמחה שלאחר ה"נפילה"

אנו מתקרבים אוטוטו לחג האהוב והשמח – חג הסוכות. ובעצם נשאלת השאלה – על שם מה השמחה הגדולה?

בחג הפסח – יש סיבה למסיבה: היינו עבדים לפרעה במצרים ועבדנו עבודת פרך למשך 210 שנה ואז עשה לנו הקב"ה ניסים גדולים והוציאנו מעבדות לחרות.

בחג השבועות – גם מובנת השמחה: הקב"ה בחר בנו לעם סגולה מכל העמים ונתן לנו את תורתו ועל כן אנחנו חוגגים את זמן מתן-תורתנו.

אבל מה קרה בחג הסוכות? בסך הכל בדרך בצאתם ממצרים ישבו בני ישראל בסוכות, ובהמשך גם בענני כבוד, אבל מה החגיגה הזאת של שבעה ימים, עד כדי כך שדווקא היא נקראת "זמן שמחתנו"?

והתשובה: אמנם בני ישראל יצאו ממצרים וקיבלו תורה, אבל מיד לאחר מכן חטאו בעגל והלוחות נשברו, וכבר היה נראה כאילו הכל נגמר ואין להם תקנה.

ואז הגיע יום הכיפורים והקב"ה הודיע "סלחתי כדבריך", ובני ישראל קיבלו עוד הזדמנות והחלו לבנות משכן לה', אשר בו שרתה השכינה.

וזהו תוכן השמחה בחג-הסוכות, שבאה לאחר עבודת התשובה בר"ה ויוהכ"פ, ואז זו שמחה כפולה ומכופלת; כי זו "ירידה לצורך עליה", בדוגמת המעלה של בעלי

תשובה על צדיקים – שגם אחרי שהתרחקנו יש לנו סיכוי והקב"ה מקבל אותנו מחדש ופורס עלינו את סוכת שלומו.

על פי זה מובן ג"כ מה שהגמרא מספרת לנו (סוכה נג, א) את הניגון ששרו בשמחת בית השואבה בבית המקדש: "אלו ואלו אומרים, אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא – ישוב וימחול לו", שלכאורה זה לא מובן: חטאים ותשובה מתאימים יותר ליום הכיפורים ומה הקשר לריקודים בסוכות? אלא שזהו התוכן הפנימי של שמחת חג הסוכות – שהקב"ה מקרב אותנו אליו אחרי הריחוק הגדול.

מבוסס על: תו"מ התועדויות ה'תנש"א ח"א עמ' 105 ואילך. נד' ג"כ ב"שערי המועדים – חג הסוכות" עמ' קצב ואילך.

* * *

משמעות "חג האסיף" בזמננו

בפרשיות המועדות שבתורה מצינו דבר פלא: בחג הפסח לא מוזכר שמחה כלל, בשבועות נאמר שמחה פעם אחת (ראה טז, יא) ואילו בסוכות נאמר שמחה שלש פעמים: "ושמחתם לפני ה' אלקיכם" (אמור כג, מ) "ושמחת בחגך... והיית אך שמח" (סוף ראה).

מוסבר על כך בילקוט שמעוני (ויקרא רמז תרנד), שפסח הוא בחודש האביב שעדיין לא נגמרה התבואה ולפיכך אין כאן שמחה עדיין, בשבועות יש כבר שמחה על התבואה שנקצרה, ואילו שלמות השמחה היא רק בחג הסוכות, חג האסיף, באספך את מעשיך מן השדה.

והנה התורה היא נצחית, בכל מקום ובכל זמן, ואם כן קשה: דברי הילקוט, שהתורה קבעה את רמת השמחה בחג ע"פ מצב תבואת השדה – מתאימים כאשר בני ישראל ישבו על אדמתם והתפרנסו מחקלאות, אבל איך יתאימו הדברים לתקופות הגלות השונות, ובפרט בזמנינו כאשר רוב בני"י אינם עובדים בשדות?

אלא צריך לומר, שהכוונה כאן היא לא רק בתבואה הגשמית, כי אם גם בתבואה הרוחנית (שהתורה נקראת תבואה – סנהדרין מב, א, ו'מאי פירי מצוות' – סוטה מו, א), הקשורה עם שלשת הרגלים:

בחג הפסח – יציאת מצרים – נקבע עניין האמונה, כמ"ש "ויאמינו בה" ובמשה עבדו"; אמונה היא היסוד שעליו עומד כל הבנין אבל באמונה לבד אין קיום מצוות בפועל, והרי זה דומה לזמן האביב שאין כאן תבואה בשלה.

בחג השבועות – מתן תורה – כבר ישנה ה"תבואה", תורה ומצוות, אבל עדיין אין את הקיום בפועל, רק הקבלה, נעשה ונשמע, והרי זה כמו קצירת התבואה בעודה בשדה.

אבל בחג הסוכות – כבר נמצאים תקופה שלמה אחרי מתן תורה, שבו קיימו תורה ומצוות בפועל, והשמחה היא בשלמות, ולכן עיקר השמחה שנאמרה בסוכות היא במצוות לולב וישיבה בסוכה – שמחה של מצוה.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כט עמ' 232 ואילך, ובתרגום ללה"ק בישערי המועדים – חג הסוכות עמ' לו ואילך.

* * *

ה"נוי סוכה" בלויבאוויטש

פעם שאלו את אדמו"ר הרי"צ [=רבי יוסף יצחק, השישי בשושלת חב"ד] מדוע לא נהגו בלויבאוויטש [אצל אביו אדמו"ר הרש"ב] לתלות 'נוי סוכה'?

וענה:

- "אצל אבא היה הנוי סוכה – היושב בסוכה!" [כלומר הרבי עצמו היה הנוי של הסוכה]

והמשיך:

- "הפחד מקבלת עול מלכות שמים ראש-השנה, עבודת ערב יום כיפור ויום כיפור, ושמחת חג הסוכות – היו אצל אדמו"ר הרה"ק חוויות דפנימיות הנפש".

(ספר השיחות ה'תש"ד עמ' 12 סעיף ג)

הקשר בין לולב לסוכה

בנוגע לנטילת לולב איתא בכתבי האריז"ל (פע"ח שער הלולב ובסידור האריז"ל במקומו) ש"טוב לברך על הלולב בתוך הסוכה". יתרה מזו מצינו בסידור הרב (אדמו"ר הזקן בעל התניא), ש"מצות נטילתו [של הלולב] בסוכה היא מצוה מן המובחר".

וצריך להבין, מהו הקשר בין מצות לולב למצוות סוכה, שבגללו יש ליטול את הלולב בסוכה דווקא?

והנה, בפשטות היה אפשר לומר, שמכיון שמצות סוכה היא "תשבו כעין תדורו" (סוכה כח, ב) וכל דבר שלא היה עושה חוץ לביתו לא יעשה חוץ לסוכתו – לכן גם מצוות לולב יש לקיים בסוכה. אבל מדיוק לשון רבינו "מצות נטילתו בסוכה היא מצוה מן המובחר" משמע שההידור הוא לא מצד מצוות סוכה אלא שמצוות נטילת ד' מינים היא יותר מהודרת כשהיא בסוכה.

[ויש נפקא מינה למעשה: שאם הטעם הוא רק מטעם חובת ישיבת סוכה – הרי במקרה שפטור משיבה בסוכה כגון כשירדים גשמים הרי גם אין טעם ליטול לולב בסוכה, אבל אם הוא גדר במצוות ד' מינים – הרי גם כשפטור מסוכה עדיין מצוה מן המובחר ליטול אותם בסוכה¹⁵]

ויש לבאר ובהקדים:

חג הסוכות חלוק משאר המועדים פסח ושבועות, בכך: שפסח נקבע בזמן יציאת מצרים [כלשון הפסוק (ראה טז, ג-ו) "יום צאתך מארץ מצרים... מועד צאתך ממצרים"], וכן שבועות ביום החמישים ליציאת מצרים. אבל חג הסוכות לא נקבע ביום שבו אירע משהו מיוחד, כי "בסוכות הושבת" היה בחודש ניסן [ורק מפני טעם קבעו אותו בתשרי, כמבואר בטור].

ונמצא: שבשאר החגים כל מצוות החג נובעים מהיום, שביום זה יצאו ממצרים, ניתנה תורה, וכדו', אבל בחג הסוכות – כל ייחודו של הזמן הוא משום שבו יושבים בסוכה, כלומר: שמצות סוכה היא סיבת החג.

ודבר זה מדויק בלשון הפסוק ב'פרשת המועדות' (אמור כג, לד) "בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה'", דלכאורה קשה קצת, הרי המצוה של סוכה נאמרה רק בסוף הפרשה, והיה לו לומר "חג לה" סתם ואח"כ לפרט מצוות סוכה ולולב, אלא כאמור – שכל קדושת החג נובע ממצוות סוכה!

[ואולי בגלל זה אנו מוצאים שפסח אמנם נקרא בתורה בשם חג המצות אבל בחז"ל הוא כבר נקרא בשם חג הפסח, כי המצות אינם מהותו של היום, משא"כ סוכות נקרא גם בפי חז"ל (וגם בפי העם) רק בשם חג הסוכות]

על-פי-זה מובן גם לעניין נטילת ד' מינים: שמצווה זו היא אחת מפרטי חג הסוכות, ולכן נאמר "ולקחתם לכם ביום הראשון" (ולא נאמר "ביום חמשה עשר"), כי מצוות ד' מינים אינה מצד הזמן דחמשה עשר לחודש אלא מצד היותו יום הראשון דחג הסוכות, וממילא גם מובן שהיות וכל קדושת החג נובעת ממצוות סוכה הרי גם מצות לולב שייכת למצוות סוכה, ושפיר כתב אדמו"ר הזקן ש"מצוה מן המובחר" ליטול אותה בסוכה.

•

הקשר בין סוכה ללולב ע"פ חסידות:

עניינה של הסוכה היא אחדות ישראל, כמאמר (סוכה ט, א) "ראויין כל ישראל לישב בסוכה אחת", וכמו"כ בכל ארבעת המינים אנו מוצאים את עניין האחדות:

¹⁵ וכמבואר במ"א (לקו"ש חכ"ט חג הסוכות, עמ' 211 ואילך) דגם כשישנו הפטור דמצטער, עדיין שם סוכה עלה, ושפיר שייך לומר שנוטל לולב בסוכה בשעת ירידת גשמים.

וראה השקו"ט בעניין אכילה בגשמים בסוכה בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סו"ס ל"א (ושם, שתלמידי הבעש"ט דור אחר דור נהגו לישב בסוכה ז' ימי החג גם אם ירדו גשמים).

האתרוג: נקרא "פרי עץ הדר" – שמרמז על כך שהוא "דר באילנו משנה לשנה" (סוכה לה, א), כלומר שהוא מאחד את כל עונות השנה וסובל את כל השינויים.

הלולב: נקרא בשם "כפת תמרים" (כפת חסר וא"ו) – כי עליו להיות סגור וכל עליו כפותים זה לזה (סוכה לב, א), כלומר שהם צריכים להיות באחדות ולא פרודים.

ההדס: נקרא "ענף עץ עבות" – שפירוש "עבות" הוא שעליו "קלועין כמין קליעה" (שם, ע"ב) ויתרה מזו שצריך להיות "תלתא בחד קינא" שכל שלושת העלים מאוחדים ב"קן" אחד.

והערבה: נקראת "ערבי נחל" – וכפירוש הגמרא "שגדלים באחוונא" (ראה שבת כ, א-ב ובפירש"י) שהעלים שלו גדלים בצורה ישרה ביחד ובאחוונה.

ובנוסף לכל זה – מאחדים את כל ארבעת המינים ונוטלים אותם ביחד!

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כב, אמור שיחה ב סעיף ג ואילך (עמ' 124 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 140 ואילך). מאמר "ולקחתם לכם" שחומ"ס ה'תשל"ב בסופו. נד' בסה"מ תשל"ב-ג עמ' 8-27.

שמחת תורה

אין מערבין שמחה בשמחה

מסופר על הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן, שפעם היתה בתו חולה מאוד, וכשנכנס להקפות בליל שמחת-תורה, כדרכו בשמחה גדולה, נגשו ואמרו לו לבקש רחמים עליה כי מצבה אנוש.

פנה הצדיק כלפי מעלה, ואמר:

רבונו של עולם!

- צוית לתקוע בשופר בראש-השנה, ומאיר'ל תקע;

- צוית לצום ביום-הכיפורים, ומאיר'ל צם;

- צוית לישב בסוכה בחג-הסוכות, ומאיר'ל ישב;

והנה עשית את בתו של מאיר'ל חולה, וצריך מאיר'ל לקבל את הדבר בשמחה, כי "חייב אדם לברך... כשם שמברך על הטובה" ופירשו בגמרא (ברכות ס, ב) "לקבולי בשמחה",

אבל רבש"ע, הרי יש הלכה פסוקה (מו"ק ח, ב) "אין מערבין שמחה בשמחה"!

ותיכף התחילה החולה להזיע בזיעה מרובה והתרפאה...

(סיפורי חסידים לרש"י ז"ל, מועדים – שמח"ת, סיפור 219, בשם החסיד רבי אשר, שאר-בשרו של אדמו"ר הצמח-צדק מליובאוויטש)

השמחה שלמעלה מן הדעת

בשמחת תורה, נתאסף כולנו בע"ה בבתי הכנסת ונרקוד עם ספרי התורה. ונשאלת השאלה: לשמחה מה זו עושה? מילא אלו שישבו ולמדו כל השנה שמחים עכשיו לגמרה של תורה, אבל בעלי העסקים או סתם מובטלים שאינם לומדי תורה, על מה הם רוקדים ושמחים?

אמר על כך פעם יהודי פשוט, שכאשר אח שלך מתחתן אתה גם שמח ורוקד איתו, ולכן גם הוא רוקד ושמח בשמחת תורה עם אלה שכן למדו.

אבל זו לא התשובה האמיתית. כי אנו שמחים על כך שנתן לנו את תורתנו, לכל אחד ואחד, וכמו שכתוב בפרשתנו "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב" – שהתורה היא ירושה לכל אחד ואחת מאיתנו!

וההסבר בזה, כי בתורה ישנם באופן כללי שני חלקים:

(א) ההבנה והשגה בתורה; מצות ידיעת התורה וכדו'.

(ב) קדושת התורה ואותיות התורה.

אז בנוגע לחלק הראשון – זה באמת תלוי בכל אחד לפי רמת הבנתו, אבל החלק השני – שייך לכל ישראל בשווה, כי התורה ניתנה לכולם ובעצם נשמתם הם שייכים אליה בשווה. ולכן, כאשר כל יהודי לומד או אפילו קורא פסוקי תורה אזי מתקיים בו כמאמר חז"ל (ויקרא רבה אמור פ"ל) "אותי אתם לוקחים", שהוא 'תופס' את הקב"ה בעצמו, ועל כן השמחה שלנו היא על הקשר העצמי שיש לנו עם התורה, קשר שלמעלה מטעם ודעת.

זה מסביר גם כן דבר פלא: לכאורה, כאשר באים לחגוג את שמחת התורה היה הכי מתאים לקבוע את השמחה ע"י לימוד התורה בראש, ולמה השמחה מתבטאת דוקא ע"י הריקוד ברגליים? ולא זו בלבד אלא באופן שספר-התורה מכוסה כולו ולא רואים אפילו את מה שכתוב בו? אלא, שכאן מדובר במשהו הרבה יותר עמוק – זו השמחה העצמית שלנו עם התורה והקב"ה, שלמעלה משכל והבנה.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ב, שמחת תורה (עמ' 434 ואילך ובמתורגם ללה"ק: עמ' 133).

להיות עמלים בתורה

מסופר, שפעם בצעירותו של אדמו"ר הצ"צ [=רבי מנחם מענדל, השלישי בשושלת חב"ד] רצה סבו אדמו"ר הזקן, בעל התניא, לתת לו במתנה (ענייני) תורה.

הצמח צדק לא הסכים להצעה, באמרו שאת התורה הוא רוצה לרכוש ביגיעה עצמית.

כעבור שנים, כאשר הוסיף חכמה על חכמתו, הצטער הצ"צ שלא הסכים להצעת סבו, שהרי ככל שהסבא היה נותן לו ענייני תורה נעלים, עדיין יכל להתייגע בעניינים נעלים עוד יותר, כי הרי התורה היא ללא גבול...

(לקוטי שיחות חלק טו עמ' 81, ובמתורגם ללה"ק עמ' 88)

ברכה

מה לכהן גדול ול"בנות נאות"?

על הפסוק בפרשתנו (לג, כד) "ולאשר אמר: ברוך מבנים אשר, יהי רצוי אחיו וטובל בשמן רגליו" מפרש רש"י "שהיו בנותיו נאות. . ונשואות לכהנים גדולים הנמשחים בשמן זית". כמו"כ בפי' ויחי (מט, כ) בברכת יעקב לאשר "מאשר שמנה לחמו" אומר המדרש (ב"ר פצ"ח, טז) "שהוא מעמיד בגדי שמונה", כלומר שבנותיו יינשאו לכהנים גדולים הלובשים שמונה בגדים.

והדבר תמוה: הכהן הגדול משרת לפני ולפנים ועובד בבית המקדש בקדושה ובטהרה, מה לו ול"בנות נאות"?

על-כרחך עלינו לומר, שהברכה שבנותיו של אשר יהיו "נאות" אינה מתייחסת ליופי הגשמי כשהוא לעצמו, אלא ליופי רוחני (אשר היופי הגשמי אינו אלא השתקפות שלו) וזו הברכה: שבנותיו יהיו נאות בצניעותן, ובזכות זה יינשאו לכהנים גדולים.

עניינה של האשה הוא "עזר כנגדו", שהיא מסייעת לבעל בעבודתו, ואת זה מצינו בפרט בכהן הגדול, שבשעת עבודתו ביוכ"פ לפני ולפנים היה צריך להיות "וכפר בעדו ובעד ביתו" – "ביתו זו אשתו" ובלי זה לא היה יכול לעבוד עבודתו. לכן היתה גם אשתו צריכה להיות "נאה" בצניעותה. זה מתבטא גם בסיפור הגמרא (יומא מז, א) על קמחית, ששבעת בניה שימשו בכהונה גדולה, בזכות ש"מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי".

דבר זה מסביר גם את תחילת הברכה: "ברוך מבנים אשר" מביא רש"י בשם הספרי "אין לך בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר ואיני יודע כיצד", כלומר, רש"י תמה היכן נתקיימה ברכה זו, כי במניין בניי איננו מוצאים בשבט אשר מספר גדול יותר מבשאר השבטים.

וליישב דברי הספרי בהכרח לומר גם כאן, שהכוונה איננה בכמות¹⁶ אלא באיכות; שבט אשר "נתברך בבנים" במונח הרוחני – בנחת מהבנים; כאשר האמהות היו צנועות ו"נאות" ברוחניות ממילא החדירו זאת גם בבניהן, ולכן זכו לרוות מהם נחת יהודי אמיתי – בנים ההולכים בדרכי התורה והמצוות!

מבוסס על: קטע מהתוועדות יום שמחת תורה ה'תשי"ט נד' בתורת מנחם חלק כד עמ' 153 ואילך.

* * *

¹⁶ ועל דרך מה שנאמר "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק" (יהושע כד, ג) שמקשה על כך כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע: הכתוב אומר "וארבה את זרעו" ומסיים בבן יחיד, יצחק? אלא העניין הוא כמבואר בפנים, שהריבוי הוא באיכות, שאפשר לזכות לנחת מבן אחד יותר מאשר מרבים, ועד שאפשר שיהיה אחד שהוא שקול כנגד שישים ריבוא, כמשה רבינו שהיה שקול כנגד כל ישראל (ראה פירש"י יתרו יח, א).

לשם מה להראות למשה?

בפרשתינו (לד, א-ב) נאמר: "ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן . . . עד הים האחרון". מפרש רש"י: "הים האחרון – ארץ המערב בשלוותה ובחורבנה. דבר אחר: אל תקרי 'הים האחרון' אלא 'היום האחרון'; הראהו הקב"ה כל המאורעות שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים".

וצריך להבין:

א) מה מכריח את רש"י, המפרש פשוטו של מקרא¹⁷, להביא את הפירוש שהכוונה כאן "היום האחרון" ותחיית המתים, אחרי שפירש בפשטות ש"הים האחרון" פירושו "ארץ המערב"?

ב) לשם מה "הראהו הקב"ה כל המאורעות שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים", הרי הסיבה לכך שהראהו את כל הארץ היתה בגלל בקשת משה "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה", וכפי שפירש"י עה"פ "וראה בעיניך" (ואתחנן ג, כז) "בקשת ממני ואראה את הארץ הטובה, אני מראה לך את כולה", ומדוע נוגע להראות לו את כל העתיד עד לתחיית המתים?

ונקודת הביאור בזה:

כאשר משה רבינו מבקש "ואראה את הארץ הטובה", הרי ברור שמשה רבינו לא היה מתנחם בכך שהוא יכנס לארץ וכל בני דורו יישארו במדבר, כי בהיותו "רועה נאמן" לא יוכל ליהנות מארץ ישראל בשעה שהשאיר במדבר את הדור שקיבל את התורה יחד איתו וראה את כל האותות והמופתים אשר עשה משה וכו'.

ומזה מובן, שגם כאשר הקב"ה מראה למשה את ארץ ישראל – לא יסתפק משה בכך, בשעה שבני דורו לא רק שלא נכנסו לארץ אלא אף לא זכו לראותה. לכן הוצרך רש"י לפרש שהקב"ה הראה למשה את כל העתיד עד שיחיו המתים, ואז ראה משה גם את בני דורו קמים לתחייה ונכנסים לארץ ורק אז יכל להתנחם.

•

מה שאנו יכולים ללמוד מסיפור זה:

כאשר הקב"ה הראה למשה את "כל המאורעות שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים" – הרי זה כולל גם את תקופתנו אנו ואת כל הפעולות והמצוות שאנו עושים. ומכך מובן, שבכח פעולות אלה נגיע לתחיית המתים ("עד שיחיו המתים").

ואין להקשות, איך יכול יהודי בדורנו זה להחיות יהודים מהדורות הראשונים שהיו הרבה יותר גבוהים ממנו – מכיון שעל כל יהודי נאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם

¹⁷ ראה רש"י בראשית ג, ח ועוד.

חיים כולכם היום", ובהיותו מציאות אחת עם הקב"ה הרי בכוחו להביא חיים, עד להחיות מתים.

ובעניין שהזמן גרמא – יש להוסיף עוד יותר ולהרבות בשמחת בית השואבה, בשביל לזרז ולמהר עוד יותר את הגאולה ותחיית המתים, שיהיו בקרוב ממש.

מבוסס על: שיחת ליל ו' דחג הסוכות ה'תשמ"ט סעיף ט-י (נדפס בתו"מ תשמ"ט ח"א עמ' 176 ואילך).

* * *

במה מסיימת התורה?

בשמחת תורה משלימים לקרוא את התורה כולה. מן הראוי איפה להתבונן בפסוק האחרון של התורה: **"לכל האותות והמופתים ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול, אשר עשה משה לעיני כל ישראל"**, מפרש רש"י: **"לעיני כל ישראל – שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם . . והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר 'אשר שברת' – יישר כחך ששברת"**.

ותמוה, הרי ידוע הכלל (ברכות יב, א) **"הכל הולך אחר החיתום"** ולכן נהוג לסיים בדבר טוב, ואיך זה **שכל התורה כולה** מסתיימת ב"לעיני כל ישראל" – **ששבר את הלוחות לעיניהם?** ובסיום זה אנו שמחים בשמחת תורה?

ויובן זה בהקדם טעם שבירת הלוחות, כפי שרש"י מביא בפ' תשא (לד, א) שהוא משל למלך שהניח ארוסתו עם השפחות ויצא עליה שם רע, עמד שושבינה וקרע כתובתה, שאם יאמר המלך להורגה אומר לו **"עדיין אינה אשתך"** – כך משה רבינו שבר את הלוחות (הכתובה) כדי שבניי לא יתחייבו.

ולפי זה מובן, שכאשר מתארים את גדלותו של משה רבינו בסיום התורה **"לכל האותות והמופתים גוי אשר עשה משה"** – הרי ה'מופת' הכי גדול של משה הוא שלא זו בלבד שהסכים למסור את נפשו עבור כלל ישראל ("מחני נא") אלא שגם הסכים לשבור את הלוחות שקיבל מידי **הקב"ה בעצמו**, כדי **להגן על בני ישראל**, ואיזה מבניי – כאלה שהיו במצב ירוד כ"כ שנכשלו בחטא העגל!

וזוהי השמחה הגדולה בסיום התורה, שאנו שמחים שהקב"ה בחר בנו מכל העמים, עד כדי כך – שחיינו קודמים אפילו לתורה בעצמה וללוחות שהיו **"מעשה אלקים"**¹⁸!

---

¹⁸ אלא שעדיין ניתן להקשות, הניחא לגבי משה, אבל הרי שבירת הלוחות מסיימים את התורה ולגבי התורה עצמה הרי זה היפך השבח, כי הרי שבירת הלוחות הוא **"ביטולה של תורה"** (מנחות צט, ב)?

ונקודת הביאור בזה, ע"פ מש"כ בתנא דבי אליהו רבה (פ"ד) **"שני דברים יש בעולם כו' תורה וישראל אבל איני יודע איזה מהם קודם כו' אבל אני אומר ישראל קדמו"** היינו שהתורה נבראת בשביל ישראל (ועיי' ג"כ בראשית רבה בתחילתו).

ובזה מדוייק לשון רש"י "שנשאו לבו לשבור הלוחות", ולא כתב "עלה בדעתו" וכדו' – כי נשיאת לב מראה על רגש הנדיבות לעניין טוב כמפורש בנדבת המשכן (ויקהל לה, כא) "כל איש אשר נשאו לבו" ללמדנו שמשה עשה את זה מגודל רגש אהבת ישראל שבערה בלבו.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק לד, ברכה (עמ' 217 ואילך. השיחה בלה"ק במקור). הסגנון בסיוע "פנינים עה"ת והמועדים" (היכל מנחם תשס"ה) עמ' קסו.

חפצו של רועה ישראל

בעת נסיעתו של הבעש"ט בדרכו לעלות לארץ-ישראל (ומחמת הרפתקאות שונות סב על עקבותיו), הגיע חג-הפסח ולא היו לו צרכי החג.

היה שם חשוך-בנים אחד, שסיפק לבעש"ט את כל צרכי החג ביד רחבה.

- עמד הבעש"ט ונשבע כי אשתו תלד לו בן.

- מיד שמע הבעש"ט כרוז מן השמים שהוא איבד את כל חלקו בעולם הבא, כי האיש הזה היה עקר בטבעו, והוא בשבועתו הטריח את קונו לשנות את הטבע.

שמח הבעש"ט שמחה גדולה ואמר: "ברוך השם! מעתה אוכל לעבוד את השי"ת בלי שום פניה, שהרי אפילו עולם הבא כבר אין לי".

ולאיש פנה ואמר: "לא ידעתי כי אתה עקר מטבעך, ובכל זאת אל יפול לבך כי כאשר נשבעתי כן יקום אי"ה".

- מיד שמע הבעש"ט כרוז אחר מן השמים שהחזירו לו כל זכויותיו, וגילו לו כי היה זה נסיון אם יוכל לעבוד את ה' שלא ע"מ לקבל שום פרס, והוא עמד בנסיון.

(ע"פ סיפורי חסידים להרש"י ז"ל, מועדים, עשרת הדברות ("לא תשא"), עמ' 348. הובא (בקיצור) בשיחת יו"ד שבט ה'תשי"ד – תו"מ ח"א סוף עמ' 21)

ומאחר שכל בריאת העולם היא רק בשביל ישראל, מובן, שאם אין כאן בניי (או שאין בניי יכולים לקבל את התורה) – שוב בטל הצורך במציאות התורה כביכול, ולכן שבר מרע"ה את הלוחות.

ונמצא שאדרבה – אליבא דאמת שבירת הלוחות היא **כבודה** של תורה כיון ששלמות ותכלית התורה היא רק **בשביל ישראל**. ודו"ק.

בראשית

יריקה של אדם הראשון

מסופר על הגאון רבי ברוך מרדכי אטינגא, רבה של בוברויסק ומגדולי חסידיו של אדמו"ר הזקן בעל התניא, שעל יד ביתו נקוותה שלולית שהיתה עומדת שם בדרך קבע, ולא התייבשה אפילו בימות הקיץ.

שח פעם רבי ברוך מרדכי למקורביו: היודעים אתם מהי שלולית זו? כשהראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור ומנהיגיו (ע"ז ה, א) הראה לו שבדור פלוני יהיה ברוך מרדכי לרבה של בוברויסק.

ירק אדם הראשון ואמר "גם לזה רב ייקרא?" ויריקה זו היא השלולית שאתם רואים על פתח ביתי...

(סיפור מסורתי בפי חסידי חב"ד. הובא ג"כ בשיחת השבועי גלי 927)

שבת כללית

קבלה בידנו ממורנו הבעל-שם-טוב, ששבת בראשית היא שבת כללית המשפיעה על כל השנה כולה, וכפי שנהגו רבותינו נשיאי חב"ד לומר: "כפי שנעמדים בשבת בראשית - כך הולך כל השנה...".

[רמז לגדלותה של פרשת בראשית דוקא, אנו למדים מכך שרוב מספר השנים של כל חמשה-חומשי-תורה נמצא בפרשה זו, שכן סיום התורה הוא כשבני-ישראל חנו בערבות מואב בסוף שנת הארבעים, דהיינו שנת 2,488, וכבר בסוף פרשת בראשית מסופר על לידת שם חם ויפת, כמאה שנה לפני המבול, כלומר: בשנת 1,556 – רוב שנות התורה בפרשה אחת!]

וטעם הענין:

במשך חודש תשרי נמצא יהודי בסביבה של קדושה; בתחילה אלו ימי הדין ועשרת ימי תשובה ואח"כ ימי השמחה של סוכות ושמחת תורה, בהם הוא מתעלה טפח מעל הקרקע. והשנה ה'רגילה' בעצם לא התחילה!

שבת בראשית לעומתם, מסמלת את החזרה לימי השיגרה, ישר מה'חממה' של תשרי לימים הקרים של החורף. ומכיוון שכן הרי זו השבת הראשונה של השנה החדשה, וכפי שזה בפשטות – שגם קוראים את הפרשה הראשונה בתורה.

לכן העבודה של שבת בראשית היא 'לפרק את החבילות' שצברנו בימי החגים ולהוריד אותם לפסים מעשיים של החלטות טובות בנוגע לחיזוק התורה ומצוותיה במשך השנה החדשה שבאה עלינו לטובה.

מבוסס על: תו"מ התוועדות ה'תשנ"ב ח"א עמ' 188 ואילך. המובא בחצאי רבוע – ע"פ לקוטי שיחות חלק ב' בהוספות בראשית סעיף יט (עמ' 450 ובמתורגם ללה"ק עמ' 149) בשם אדמו"ר הרי"צ נ"ע.

* * *

טענת האומות והתשובה הניצחת

על הפסוק הראשון בתורה "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" כותב רש"י: "אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החודש הזה לכם'. . . ומה טעם פתח בבראשית? משום 'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים'; שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים – הם אומרים להם: 'כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו'. . . וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

וצריך להבין, מהו היסוד של טענת אומות העולם 'ליסטים אתם', הרי מצינו בתורה כמה אומות שכבשו ארצות מאומה אחרת ולא נענשו על זה! ובפשטות – כי כיבוש מלחמה אינו גזל (וכן הוא גם בדיני ישראל – ראה שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' תרמט ס"י, מג"א שם סק"ה).

וביותר תמוה, שהרי ארץ ישראל הגיעה בירושה אלינו משם **בן נח**, כמסופר ברש"י (לך יב, ו) שכשחילק נח לבניו את הארץ נפלה א"י לחלקו של שם והכנעני היה הולך וכובש את הארץ מזרעו של שם, נמצא להיפך – שלא אנחנו גזלנו את ארץ שבעה גוים, אלא שבעת הגוים הם הליסטים שגזלו את הארץ מזרעו של שם!!!

מבאר הרבי:

טענת אוה"ע אינה על עצם הכיבוש של יהושע, אלא על כך שא"י נכנסה לבעלותם של ישראל **לעולם** וכמפורש בכתוב (לך יג, טו) "לזרעך **עד עולם**", שלכן אפילו בזמן הגלות היא נקראת ארצנו ואדמתנו (ראה בחוקותי כו, לא-ג: "ונתתי את **עריכם** חרבה. . . והיתה **ארצכם** שממה" ועוד). וזוהי טענת האומות: שאף שא"י היא שלנו מדין כיבוש מלחמה – זו עדיין לא סיבה שהיא תהיה שלנו **לעד ולעולמי עולמים**.

והמענה היחיד על טענה זו¹⁹ היא: "כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה

¹⁹ יש לציין, שהרבי התייחס כמה פעמים לכך, שדברי רש"י אלה נחוצים באופן במיוחד גם לתקופתנו, וכפי שכותב במכתבו מיי"ט סיון ה'תשכ"ט לח"כ מרת גאולה שתחי' כהן, לאחר שמצטט לה את דברי רש"י הנ"ל: "ובודאי ידוע לה שזו היתה אמנם טענת כמה וכמה מאומות העולם גם בתקופתנו, ולא מצאתי מענה אחר כי אם המענה הכי עתיק המסורתי שבדברי חכמינו האמורים" (אג"ק חכ"ו עמ' קמד).

לאשר ישר בעיניו", כלומר, מכיון שהקב"ה הוא זה שנתן אותה – הוא גם יכול להחליט באיזה אופן לתת, והוא בחר לתת לנו אותה כנחלת עולם.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ה, בראשית שיחה א סעיף ג ואילך (עמ' 4 ואילך וגם במתורגם ללה"ק עמ' 4 ואילך).

* * *

דברי הפרידה של רבי לוי'ק

בליל ט' ניסן ה'תרצ"ט, כאשר באו הרשעים הנקוו"ד לאסור את הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן, רבה של יקטרינסלב (אביו של הרבי מליובאוויטש) – שמעו מכך כמה מנכבדי הקהילה והתאספו מסביב לבית הרב.

טרם שלקחוהו הרשעים, פתח ואמר:

"אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה:

התורה פותחת בבי"ת (בראשית) ומסיימת בלמ"ד (לעיני כל ישראל): אותיות לב ואותיות בל.

המשמעות של 'בל' היא לא; אין לסור ח"ו ימין ושמאל מהתורה. בתיבת 'בל' סטייה לימין (האותיות שמימין ל'בל') היא 'אד' וסטייה לשמאל היא 'גס'.

תיבת 'אד' היא למעט (ירושלמי ברכות פ"ט מ"ז. ועוד) – אין לגרוע ח"ו מהתורה. תיבת 'גס' היא לרבות (קידושין מא, ב. ועוד) – אין להוסיף ח"ו.

רק לקיים כל התורה באמונה פשוטה, ועי"ז נוכל לקיים את התורה בכל ה"לב".
ובדברים אלו נפרד מקהל עדתו...

(ע"פ ילקוט לוי יצחק על התורה (בעריכת הר' דוד דובאוו) ח"א עמ' 3-4)

הכל כלול בבראשית

על הפסוק "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" דורשים חז"ל (הובא ברש"י א, יד): "את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותיה". נמצאנו למדים, שכבר ביום הראשון של הבריאה היו כלולים כל ששת אלפי השנים שבהם יהיה העולם קיים.

ויש לומר על דרך הרמז, שכל שנות קיום העולם רמוזים בפסוק (א, ה) "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד".

דהנה, שנינו בברייתא (עבודה זרה ט, א): "תנא דבי אליהו, ששת אלפים שנה הוא העולם; שני אלפים תהו [רש"י: שני אלפים ראשונים נגזר עליו להיות תהו בלי תורה], שני אלפים תורה [בלא ימות המשיח], ושני אלפים ימות המשיח. בעוונותינו שרבו, יצאו מהן מה שיצאו" [כלומר, היה ראוי שמשיח יבוא כבר בשנת 4000, אלא שלא זכינו והפסדנו שנים רבות מתקופת ימות המשיח].

[והגמרא שם ממשיכה, שלמרות שהתורה ניתנה רק בשנת 2,448 – מונים את שני אלפים תורה" כבר משנת 2,000, כי אז כבר החל אברם "ואת הנפש אשר עשו בחרן"; ללמד בעולם את האמונה בא-ל אחד – ע"ש].

וכל זה מרומז בפסוק "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד":

(א) "ויהי ערב" – הם שני אלפים הראשונים של הבריאה, "שני אלפים תהו" – שהיה העולם מתנהג באפילה, ללא תורה וללא קורא בשם ה'.

(ב) "ויהי בוקר" – הם שני אלפים שלאחריהם, "שני אלפים תורה", כדברי הכתוב (משלי ו, כג) "כי נר מצוה ותורה אור".

(ג) "יום אחד" – הם שני אלפים האחרונים של הבריאה, "שני אלפים ימות המשיח" – שבהם היא העבודה קשה של הגלות, להפוך את חושך העולם לאור, דהיינו לחבר את ה"ערב" עם ה"בוקר" ל"יום אחד"; להביא לימות המשיח שאז יהיה "לילה כיום יאיר" (תהלים קלט, יב) באור ה', אשר הוא אחד ושמו אחד.

מבוסס על: מכתב הרבי מיום כ"ה אלול (יום בריאת העולם) ה'תש"י למוהר"ר מאיר אבוחצירה ("בבא מאיר"). נדפס באגרות קודש חלק ג עמ' תעח (וכן בלקו"ש חכ"ט עמ' 469). במכתב מבוארים המושגים גם באותיות הקבלה.

* * *

דיבור הנחש הקדמוני

בסיפור חטא עץ הדעת בפרשתנו מצינו דבר פלא: בפרשה מוזכר כמה פעמים "ויאמר הנחש" (ג, א-ד) ורש"י אינו מעלה את התמיהה הטבעית: איך יתכן שנחש ידבר? אלא מובן מכך שפירוש "ויאמר" הוא בפשטות – שהנחש דיבר אז **בטבעו**²⁰ כמו בני אדם.

²⁰ דהרי אין לומר שהקב"ה עשה נס מיוחד בכדי שיוכל הנחש לדבר עם חוה אז (ראה חזקוני עה"פ. ועוד) כי: א) כשאתונו של בלעם דיברה, היפך הטבע, מפורש בכתוב (בלק כב, כח) "ויפתח ה' את פי האתון" בכדי לתרץ איך אפשר שאתון תדבר [ובחז"ל (אבות פי"ה מ"ו) שהי צ"ל בריאה מיוחדת בע"ש ביה"ש], וא"כ גם כאן הי' צריך לפרש. ב) ועיקר: וכי יעשה הקב"ה נס מיוחד, למעלה מגדרי הטבע, בכדי לנסות את חוה וכ"ש – בכדי להחטיא אותה וכו'?

ומכך שכיום אין הנחשים מדברים – מסתבר שגם זה היה חלק מעונשו של הנחש: שלא יוכל לדבר עוד. אבל אם כך לא מובן **מדוע לא פירש הכתוב** את הקללה הזו בין שאר הקללות – **שנסתם פיו מלדבר?**

ולכאורה היה אפשר לתרץ, שזה כלול במה שאמר לו הקב"ה **"ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה"**, שמכך מובן שייסתם גם פיו מלדבר, כי אילו ימשיך לדבר הרי יש לו יתרון הדיבור על שאר בעלי החיים.

אבל על פי זה לא מובן, מדוע הוצרך הכתוב לפרט **"על גחונך תלך"**? הלוא גם עונש זה כלול ב"ארור אתה מכל הבהמה וגו'" כי אילו הנחש היה הולך על רגליו היתה לו עדיפות על **רמשים**, אלא מובן, ש"ארור אתה וגו'" הוא רק **הקדמה** לקללות שמפרט לו אח"כ, וא"כ חזרה הקושיה למקומה – מדוע אינו מפרט גם את הקללה שיחדל פיו מלדבר?

מקדים הרבי בקושיא נוספת:

בתחילת הקללה לנחש נאמר **"כי עשית זאת** ארור אתה וגו'", וקשה: לשם מה צריך להסביר **"כי עשית זאת"**, הרי הסיבה מובנת מאליה שזה עבור חלקו בחטא!²¹

אלא, יש לומר שהכוונה כאן להסביר לו **באיזה עניין** הוא יהיה ארור, ועל זה אומרים לו שהעונש הוא מדה כנגד מדה – **"כי עשית זאת"** – כלומר אתה חטאת בכח **הדיבור**, ובזה "ארור אתה" כלומר, שלא תוכל לדבר! ולא זו בלבד אלא "מכל הבהמה ומכל חית השדה" – שכל החיות אמנם לא מדברים אבל משמיעים קול – נהימה, שאגה וכדו', אבל הנחש נסתם פיו לגמרי!²² ואח"כ ממשיך עוד **"על גחונך תלך ועפר תאכל גו"** שזהו **בנוסף** לעונש העיקרי שהוא נאלם דום.

ועל פי זה מובן שהתורה (וכן רש"י) אינה צריכה לפרש את זה שהנחש נאלם, כי זה מובן ממילא מ"כי עשית זאת" – שהוא מדה כנגד מדה, כנ"ל.

ההוראה מפירוש רש"י זה:

אמרו רז"ל (סוטה יא, א) "מדה טובה מרובה ממדת פורענות", שמזה מובן, שאם על ידי החטא נענש ונהפך הנחש מ"ערום מכל" ל"ארור מכל" (שלפני זה יכל לדבר בניגוד לכל החיות ואח"כ נאלם פיו לגמרי, גרוע מכל החיות) – הרי על-אחת-כמה- וכמה בצד הטוב, שע"י פעולה אחת טובה אפשר ליהפך מן הקצה אל הקצה – מדרגא פחותה ביותר, "ארור מכל", להתעלות להיות "ערום (דקדושה) מכל".

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק י, בראשית שיחה ג (עמ' 13 ואילך. השיחה בלה"ק במקור).

²¹ אבל ממ"ש אח"כ (ג, יז) "ולאדם אמר **כי שמעת לקול אשתך** וגו'" (ראה אוה"ח כאן, חזקוני כאן) – הרי בלא תיבות אלו אינו ברור למה נענש, שהרי הצטדק "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה וגו'" (שם, יב), ולכן הוצרך לפרש כי שמעת לקול אשתך גו'.

²² ועפ"ז יומתק פרש"י עה"פ (שם, טו) "ואתה תשופנו עקב": "ולשון תשופנו כמו נשף בהם (ישעי' מ, כד) כשהנחש בא לנשוך הוא נושף כמין שריקה כו" – שכוונתו בזה, שאצל שאר בהמות וחיות ישנם עכ"פ קולות וכו', משא"כ בנחש רק "כמין שריקה".

לע"נ

הרה"ח ר' אהרן יצחק ז"ל

בן הרה"ח ר' חיים חנוך העניך ז"ל

לייכטר

זכה לצאת בשליחות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לחידוש היישוב החב"די בעיה"ק צפת ת"ו

שם חיזק את מוסדות חב"ד. הרבה בהכנסת אורחים וחיזוק רוח נדכאים

נלב"ע יום ד', י"ט מנחם אב ה'תשנ"ד

ת' נ' צ' ב' ה'

* * *

לע"נ

הרה"ח ר' אליעזר ז"ל

בן הרה"ח ר' משה יעקב ז"ל

זילבר

נכד הגאון הרב אברהם חיים נאה ז"ל

טרח בגמילות חסדים בגופו ובממונו, פעל רבות להנצחת זכר סבו הגרא"ח

נתקרב לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו אשר קירבו באופן מיוחד

נלב"ע יום ועש"ק פ' פרה, י"ט אדר ה'תש"ע

ת' נ' צ' ב' ה'

